

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post
binnenland bij vooruitbetaling . f 2.00
Voor Oost-Indië en het Buitenl. » 3.00
Afzonderlijke nummers. . . » 0.05
Men abonneert zich voor minstens zes maanden
opende op den dag der eerste toezending f 1.—

Prijs der advertentiën.

Per regel . . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . - 0.09
» » » 1000 » . - 0.08
» » » 3000 » . - 0.07

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan den Voorzitter, G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 7a Heerengracht of aan den Wvd Secretaris, H. L. VORSTENBOS, 42 Witte de Withstraat, beiden Den Haag.
Voor de Administratie, ook wat betreft Abonnement en Verandering van woonplaats, wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 109 Laan Copes v. Cattenb. voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG” Haagpoort 4, beiden Den Haag.

Dit nummer bestaat uit Twee Bladen.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis
omtrent onze Indië onder gansch het volk
en het bevorderen der welvaart in die gewes-
ten, om zodoende en ook door het verleenen
van onderlinge hulp, ware belangstelling
en liefde te kweken tusschen Nederland hier
en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.—
3 Jaars, (voor het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5 of meer contrubueren of een
gift in één's schenken van f 100, zijn donateur-
trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

De ondergeteekende
wonende te _____ wenscht
donateur-trice te worden der Vereeniging „Oost
en West” tegen een jaarlijksche contributie van
f _____ den 190
Handteekening: _____
Straat of gracht: _____

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — De Indische Begrooting, II. — Een nieuw Weekblad. — Oost-Indische berichten. — West-Indische Berichten. — Causerie over Suriname. — Ingezonden. — Van Vreemde Koloniën. — Voornaamste inhoud van Nederlandsche tijdschriften voor Oost- en West-Indië. — Mail. — Feuilleton.

Mededeelingen.

I. Van de Afdeling Rotterdam:

Eerste wintervoordracht opgeleust met lichtbeelden:
Over land en volk van Centraal Borneo
door Dr. A. W. NIEUWENHUIS
Off. van Gez. van het O.-I. Ieger met verlof,
op Zaterdag 12 December in de bovenzaal van het „Nieuw” Oppert, aanvang 8 uur.
De Secretaris.
J. VAN DER SCHUIJT.

II. Van de Commissie tot verspreiding van populaire kennis:

Toen in het vorige winterseizoen Dr. A. A. Jökler in den Haag een voordracht hield over een Maleisch geslacht, kwam bij ons het idee op, om in Nederland, met aanleeren der hoofdtaal van onze Oost-Indischen Archipel zooveel mogelijk te bevorderen.
Niet alleen is voor hen, die naar Indië gaan, het kennen der Maleische taal een noodzakelijkheid, ook voor een

FEUILLETON.

Twee kostelijke feestgeschenken.

Dezer dagen zagen twee boekwerken het licht, die wij u graag als kostelijke geschenken, met St.-Nicolaas en Kerstmis, onzen lezers warm aanbevelen:

„Een Jaar aan Boord H. M. Siboga”

door Mevrouw A. Weber—van Bosse

en

„Orpheus in de Dessá”

door Augusta de Wit.

Dit boekenpaar is zóó zeer verschillend van uiterlijk, vorm en inhoud, dat 't dwaas lijkt, ze in één adem te noemen; wat ze echter gemeen hebben, is, dat zeker ieder op zijne wijze er toe bij zal dragen om bij den Nederlander belangstelling en liefde op te wekken voor Nederlands-Indië.
Het eerstgenoemde is een tamelijk uitvoerige beschrijving van een diepzeee-onderzoekings-reis, maar zoo eenvoudig onderhoudend verteld, dat zij zelfs niet-wetenschappelijk ontwikkelde zal boeien. De Boekhandel en Drukkerij van E. J. Brill te Leiden, gaf haar met talrijke, fraaie illustraties in een smaakvol en rijk versierden omslag uit. De schrijfster heeft het boek opgedragen aan hare tochtgenooten, met wie dan ook de lezer een voor een kennis maakt en langzamerhand door de levendige beschrijving van ieders eigenschappen en lotgevallen zoo vertrouwd

ieder, die belang stelt in het leven en denken van den Inlander van Nederlandsch-Indië, is het een groot voordeel, in staat te zijn, behalve de oude literatuur ook de vele thans verschijnende dagbladen en tijdschriften te verstaan. Juist het meer wetenschappelijk Maleisch wil Dr. Fokker onderwijzen. En hoevele Nederlanders zijn er niet, die jarenlang in onze Oost geweest zijn, en toch geen geschreven Maleisch kunnen lezen!

Het is ons thans gelukt met genoemden heer een voorloopige overeenkomst te sluiten, waarbij hij zich verbindt iederen Donderdag van 11—12 ure v.m. te komen les geven, wanneer het blijkt, dat tot les nemen lust bestaat. Reeds bij een getal van vijf deelnemers of deelnemsters, zouden de kosten voor ieder niet meer bedragen dan f 1.50 per les.

Zij die gaarne aan dezen cursus zouden willen deelnemen kunnen zich opgeven aan de presidente der Vereeniging, mevrouw N. Van Zuylen—Tromp 7a Heerengracht.

Ook personen, die geen lid van „Oost en West” zijn, kunnen meedoen.

De lessen zullen gegeven worden in een der lokalen van Boeatan, Plaats 9, den Haag.

De Indische begrooting.

II.

(Vervolg van het artikel in 't vorig nummer).

In de namiddagzitting van Vrijdag 27 November j.l. werden de discussiën over de Ontwerp-Begrooting van Ned.-Indië voor 1904 tot een einde gebracht en werd ten slotte het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Een honderd en acht, in quarto, met een kleine letter gedrukte, bladzijden van de «Handelingen der Tweede Kamer» waren noodig, om alles af te drukken, wat aan den Minister was opgemerkt en door hem werd beantwoord, terwijl ten slotte toch het door hem aangeboden Ontwerp zonder eenige wijziging werd goedgekeurd. Zelfs het «renteloos voorschot» aan Indië bleef dien naam behouden, nadat de Minister bij herhaling had verklaard, dat die vorm volstrekt niet zou prejudicieëren op de later aan Indië te verlenen werkelijk ernstige hulp en men het er van alle kanten over eens was, dat feitelijk het te verlenen renteloos voorschot door de niet-terugbetaling toch wel eene bijdrage zou worden. Hadden wij in de Kamer eene stem gehad, dan zouden wij tegen die pessimistische opvatting in verzet zijn gekomen, omdat ze voortvloeit uit de gedachte, dat van Oost-Indië in de toekomst geen zóó welvarend land zou te maken zijn, dat het c. q. zelf wenschte eene schuld terug te betalen van door het moederland in tijden van nood voorgesloten gelden. Wij zouden het zelfs een kwaad voortteeken hebben genoemd voor den omvang en de degelijkheid van de reddingsmaatregelen, die de Minister thans beloofd heeft, bij afzonderlijk wetsvoorstel, der Staten-Generaal te zullen aanbieden.

De slotdiscussie over het renteloos voorschot was eene, onzes inziens, zeer belangwekkende. De heeren Cremer en Roell, die er zich bij de algemeene beschouwingen ernstig tegen hadden verzet, kwamen nu uitleggen, waarom zij voor ditmaal er toch hunne stem aan zouden geven, terwijl de heer van der Zwaag gesteund door den heer Troel-

stra in een amendement voorstelde om van den, bij het voorschot behoorenden, staat van raming der daaruit te bestrijden uitgaven, de uitgetrokken som van f 578.000 voor de voortzetting van de defensiewerken te schrappen.

Zoals onze lezers van het vorige jaar wel weten, zijn wij van den bouw van permanente verdedigingswerken in Indië geen voorstanders, al stemmen wij dan ook toe, dat enkele, op Poeloe Weh b.v., wel noodig zijn. Uit dit standpunt kunnen wij best begrijpen, dat ook anderen met leede oogen het geld, dat in Indië zóó nuttig te gebruiken is, aan die verdedigingswerken zien ten koste leggen, maar nu de Minister in de eerste plaats had verklaard, dat men toch de f 578.000 niet reddend zou, want dat het uitgeven er van een gevolg moest zijn der door de Kamer het vorige jaar genomen beslissing en tweedens dat er in volgende jaren van eenen begrotingsluitpost — alias renteloos voorschot — geen sprake meer zou zijn, behoeft het geen verwondering te baren, dat het amendement van der Zwaag, ook door de commissie van rapporteurs ontraden, slechts weinig stemmen kreeg.

Wij kunnen er natuurlijk niet aan denken om, in een kort overzicht als het onze, veel over te nemen van hetgeen door de verschillende sprekers gezegd werd, maar wij doen dit uit het slotdebat, toch wat aangaat enkele zinsneden, zoowel van den heer Roell als van den Minister Idenburg. De eerste, er op aangedrongen hebbende, dat het voorschot om ernstige hulp aan O. I. te verlenen een afzonderlijk wetsontwerp zou zijn, liet daarop volgen:

Die opvatting (een afzonderlijk wetsontwerp) is mijn inziens de juiste, maar ik meen, dat daarbij nog een tweede beschouwing behoort, namelijk deze: vooreerst dat de te verlenen steun op goede gronden kunne geacht worden vruchten te zullen dragen, en evenzeer dat hij in overeenstemming blijve met de roeping de draagkracht van Nederland zelf. Daartoe, Mijnheer de President, is het echter een stellig vereischte, dat in Indië zelf — voor zoover het althans niet betreft bezuinigingen, die rechtstreeks de verbetering van den oconomischen toestand zouden schaden — met kracht en ernst naar bezuiniging worde gestreefd, en daarom juist ik het toe, dat daarop en zoeveel en d. Donderdag, ook door den heer Cremer, is aangedrongen. Dit is en blijft een eisch van het oogenblik. Maar niet minder eisch van het oogenblik is het, dat geen inkomsten prijsgegeven worden, die thans nog in Indië worden geind, tenzij tegen equivalent. En daarom heb ik met genoegen van den Minister vernomen, dat Zijne Excellentie de — althans voorloopige — handhaving der Gouvernements-koffiecultuur noodig acht, en omdat de inkomsten daarvan niet kunnen worden gemist, en met het oog op de oconomische welvaart der bevolking zelf.

De Minister heeft, toen hij daarop antwoordde, verder aan de Kamer uitgelegd, hoe hij tot zijn zoo gebrekkig voorstel voor 1904 gekomen was en daarna aangetoond, waarom de Regeering aan den naam «renteloos» voorschot bleef hechten. Hij deed dit in de volgende bewoordingen:

De heer Roell heeft aan het einde van zijn redevoering aangedrongen op bezuiniging, waar dit kan geschieden zonder rechtstreeks schade toe te brengen aan de oconomische ontwikkeling van Indië, en wijders gewezen op de noodzakelijkheid om geen inkomsten prijs te geven, die thans nog worden ontvangen en die niet schadelijk zijn voor de oeco-

nomische ontwikkeling.

Te dezen opzichte wil ik gaarne de verzekering geven, dat de verwachtingen, door den geachten afgevaardigde uitgesproken, overeenstemmen met mijn bedoelingen.

De geachte afgevaardigde heeft er voorts op aangedrongen dat, wanneer men zal gekomen zijn tot een definitief plan, dit plan bij afzonderlijk wetsontwerp bij de Staten-Generaal aanhangig zal worden gemaakt. Ook in dit opzicht kan ik den geachten afgevaardigde in toestemmenden zin beantwoorden.

De heer Röell heeft verder betoogd, dat ik uit het stilzwijgen bij de behandeling der Indische Comptabiliteitswet, uit het gemis van critiek op de voornemens der Regeering ten aanzien van de wijze, waarop zij Indië te hulp zou willen komen, niet had mogen afleiden, dat er instemming met het stelsel bestond. Het is natuurlijk juist, dat die instemming niet met zooveel woorden is uitgesproken, maar waar geen stem zich tegen hetgeen de Regeering bedoelde, verheven heeft, waar, niettegenstaande «hulpverlening» volgens het systeem van het renteloos voorschot gedurende een tijdperk van 5 tot 6 jaren» uitdrukkelijk op den voorgrond stond, ook in de pers destijds van ernstige critiek op dit stelsel geen spoor te vinden was, kon ik in Juli niet anders aannemen, dan dat men zich daarmee in algemeenen zin kon vereenigen en dat althans tegen het stelsel van renteloos voorschot, als zoodanig, geen principieele bestrijding op uitgebreide schaal te verwachten was.

Toen nu in Juli niet te mijner beschikking waren de gegevens, noodig om uitvoering te geven aan het stelsel, dat de Regeering in Februari had aangekondigd, terwijl niets te doen door mij positief onraadzaam werd geacht, meende ik, dat een voorstel aan de Volksvertegenwoordiging, dat zoo dicht mogelijk bleef bij het stelsel, dat de Regeering zich had gedacht, dat wil zeggen, dat uitging van het systeem van hulpverschaffing door een renteloos voorschot, en dat strekte ten behoeve van uitgaven, vallende binnen de lijnen, door de Nota van Februari getrokken, kans van slagen had.

Toen dit voorstel bij de Kamer in behandeling kwam, bleek tweeërlei. In de eerste plaats bleek van ernstig verzet tegen het systeem van renteloos voorschot: enerzijds bij hen, die dat stelsel wilden zien vervangen door het aangaan van een Indische leening, waarvoor het moederland aanvankelijk rente en aflossing zou betalen, anderzijds bij hen, die liever niet wilden leenen, maar geven. In de tweede plaats bleek, dat gewichtige bezwaren bestonden tegen den opzet van het plan der Regeering, dat slechts voor 5 of 6 jaren zou strekken en dat sommige leden liever zagen vervangen door een uitgebreid plan, omvatteude al, wat voor Indië werd noodig geoordeeld, ten einde met dit plan als basis definitief uit te maken, welke hulp te dezer zake door het moederland zou kunnen worden verleend.

Waar nu de Regeering, om de redenen, die ik Maandag noemde, niet kon toegeven aan het verlangen van die leden, die wenschten, dat deze begrooting zou voorbijgaan, zonder dat de gedane toezegging in een daad werd omgezet, en waar ik weigerde de verantwoordelijkheid te dragen voor het terugnemen van dezen post, meende ik anderzijds, dat de Regeering, nu zulke ernstige bezwaren door tal van leden werden geopperd, ook ter wille van het gemeen overleg, goed zou doen door de bezwaren, die tegen het stelsel van een renteloos voorschot en tegen de wijze van toepassing van dat stelsel waren ingebracht, alsnog in ernstige overweging te moeten nemen; om daartoe de gelegenheid te openen, maakte ik hetgeen nu bij deze begrooting geschiedt, geheel los van wat komen zal in de toekomst; niet om in de toekomst niets te doen, maar om spoedig te komen met een definitief plan.

De heer Cremer heeft mij gevraagd, om, nu toch het verband tusschen wat nu geschiedt en wat in de toekomst geschieden zal op losse schroeven is gezet, in een bijdrage om te zetten, wat thans als renteloos voorschot wordt voorgesteld.

die niet dengde, verklaarde Soreh, de dochter van toewan-bokkie. Deze dochter was op school geweest te Tomohon, alwaar een school der zendingen is voor de dochters van hoofden; haar broeder was, na de lagere school bezocht te hebben, vier jaar op school geweest te Tondano en thans landschrijver. «Hij spreekt heel goed Hollandsch», zeide Soreh, die zich niet aan het Hollandsch wagen durfde, dat zij toch wel verstond.

Zij maakte een heel fijnen indruk met haar tenger, slank figuurtje, ravenzwart haar en groote, bruine, zachte oogen — oogen, die u zoo vragend, trouw aan kunnen zien.

Bij het heengaan gaven wij toewan-bokkie de hand: «Mevrouw, wat groot geluk is U in het bezit van zoo'n lieve dochter gegeven», wilde ik zeggen, maar in plaats van het woordje «oentoeng», geluk, ontglipte mij het woord «tjelakak», ongeluk. Over het gelaat van Soreh verspreide zich een fijne glimlach, dien ik gelukkig opring; de vergissing schoot mij te binnen en onder hartelijk gelach, zelfs van toewan-bokkie en Soreh, namen wij afscheid.

„Naar aanleiding van een bezoek bij de zendingen-vrouw te Beo op Karakelang, een der Talaut-eilanden, zegt mevrouw Weber zoo terecht:

„Een woord van warme hulde mag ik hier wel brengen aan haar en aan zoo velen anderen, die ik mocht leeren kennen, Europeesche en Indo-Europeesche vrouwen, die met haar man de eenzaamheid of wildernis introkken, waar zijn ambt hem riep.

Er wordt zooveel kwaad van Indië gesproken, zooveel op de Indische Maatschappij afgegeven — en 't is waar, dat daar, evenzeer als bij ons, nog veel kan verbeterd worden — maar 't is niet minder waar, dat er velen

Aan de rijsttafel kreeg ik bezoek van een paar heeren der Siboga, die zich door het heerlijke water in de rivier lieten verleiden tot een bad en 's avonds kwam W. terng Wandelende van den passar naar Modjo's huis, zagen wij voor het huis der toewan bokkie vier dansmeisjes, «padjogé's» staan. «Toewan bokkie» is de titel van de vrouw van het inlandsch hoofd van dit district, die zelf den titel van Hoekoem-besar voert.

Ik vermoedde, dat toewan bokkie wel eens lust in een praatje had met de vreemdelingen, die in hare kampong vertoefden en die bij afwezigheid van den Hoekoem geen aanleiding hadden om haar te bezoeken. Maar de Indische vrouw weet al even goed raad als hare Europeesche zuster, wanneer zij gaarne iets bereiken wil en de vier dansmeisjes waren eene duidelijke uitnodiging om binnen te treden.

Met eenvoudige, aangeboren voornaamheid ontving toewan bokkie ons en verzocht ons naast haar plaats te nemen en naar het dansen te kijken; de gamelang speelde, de fakkels brandden, de meisjes waren in het wit gekleed en met slingers van bloemen getooid. Op het hoofd droegen zij een hoog, wijd uitstaand sieraad van bloemen, zoodat zij onder het dansen het hoofd wel recht moesten houden. Sierlijk en langzaam bewogen zij zich onder het zingen van Maleische pantoens voor het huis op en neer, en kwam er een jonge man, die vier duiten wilde betalen, dan mocht hij een oogenblik met een der meisjes dansen. Het meisje bewoog zich in het midden, de jonge man draaide naar vaste regels op de maat der muziek om haar heen, zonder haar ooit aan te mogen raken. 't Was zoo menscheijk, dat een lach over het gelaat van het meisje vloog, toen de jonge man een fout beging: een pas,

Aan de toezegging tot overleg te dien aanzien met mijn ambtgenooten, die ik in de avondvergadering van Maandag deed, heb ik gevolg gegeven en het resultaat is geweest, zoals ik reeds Maandagavond verzag, dat de Regeering dit jaar den post handhaaft, zoals hij op de begroting is gebracht.

Ik herinnerde zooveel opzettelijk, hoe deze zaak zich ontwikkeld heeft en waarom ik dezen post heb losgemaakt van de toekomst. Dit is geschied om geheel vrij te kunnen overwegen de bedenkingen van verschillende zijden in deze Kamer ingebracht, maar daarin ligt geenszins opgesloten, dat de Regeering reeds bij voorbaat zou erkennen te hebben gedwaald bij het voorstellen van het renteloos voorschot. Zij wil alleen der Kamer de gelegenheid geven en zelf de gelegenheid behouden om de geopperde bedenkingen tegen het systeem ernstig te overwegen.

Thans verder te gaan en het voorschot in een bijdrage te veranderen, komt mij voor tot niets nuttig te zijn. Indië wordt met het voorgestelde voorschot geholpen zonder rente of aflossing te betalen, en verkeert dus voorshands feitelijk in dezelfde omstandigheden alsof een gift ware gegeven. Wordt later definitief het stelsel van bijdragen gekozen, dan zal niet het minste bezwaar bestaan, om dezen post in dat stelsel in te passen, zoodat het van een leening wordt een gift. Wordt echter bij anticipatie op hetgeen definitief zal worden vastgesteld, deze post thans verstrekt in den vorm van een gift, dan zou het zeker zeer bezwaarlijk zijn dien post naderhand aan te passen aan een stelsel van leening.

Wordt naderhand aanvaard het stelsel, hier bepleit door de heeren Pijnacker Hordijk en Bos, om Indische leeningen te sluiten, waarvan de rente en aflossing voorloopig door het moederland worden betaald, dan zal de eerste toepassing daarvan geheel overeenkomen met hetgeen bij deze begroting door de Regeering is voorgesteld, en dan zal dus de tegenwoordige post geheel in dat stelsel passen.

Ik meen hiertoe te hebben toegelicht, waarom de Regeering moet handhaven niet slechts den post, maar ook den vorm, waarin hij op de begroting voorkomt.

Op bezuinigen in Indië, waar dit zonder eenige schade voor de verbetering van den economischen toestand en voor de ontwikkeling van land en volk kon geschieden, had, zoals ook door den heer Roëll gezegd, bij de behandeling van het Hoofdstuk Marine de heer Cremer op nieuw aangedrongen en wij scharen ons geheel aan zijne zijde, waar hij meent, dat er in verschillende opzichten, wat de uitgaven in O. Indië betreft, nog heel wat is uit te sparen; als Oud-Minister kon hij zeker daarover, met recht, een oordeel vellen.

Na al hetgeen er omtrent de rol, die in O. Indië de Marine bij de defensie zal moeten vervullen, vooral buiten de Kamer geschreven en gesproken is, hadden wij verwacht bij de behandeling van dit Hoofdstuk belangrijker besprekingen te hooren. Men weet, dat wij voorstanders zijn van eene Indische Militaire Marine in O. Indië te huisbehoorende en de bemanning der Oost-Indische oorlogsvloot voor een groot deel uit O. I. zouden willen zoeken.

De reorganisatie van het Waterstaatspersoneel en de belangrijke vermeerdering van het ingenieurskorps werd warm bepleit door den heer van Kol en, in zoverre bleef hij in dit opzicht niet alléén, dat de heer Fock er de Regeering een verwijt van maakte, dat men in de tegenwoordige omstandigheden aan bekwaame Indische ingenieurs verlof gaf om in andere landen hun diensten te verhuren. De heer v. K. wees er den Minister op, dat de in te voeren decentralisatie als kapstok werd gebruikt om er de vermeerdering van het Waterstaatspersoneel aan op te hangen. Immers, zoo zeide v. K., wat heeft decentralisatie te maken met de verdeling van Java in stroomgebieden, die noodig is voor de opmaking van het nu reeds onderhanden algemeen irrigatieplan.

Met bekwaamheid heeft, dit moeten wij erkennen, de ingenieur, tevens Kamerlid, uiteengezet dat dadelijk handelen noodig zou zijn, maar ten slotte bleef de zaak toch zoals ze was!

De Minister antwoordde:

Het verband tusschen de door den heer van Kol gewenschte reorganisatie van den waterstaatsdienst en de invoering van decentralisatie van bestuur is inderdaad niet geleid, in den zin van een kapstok, waaraan die reorganisatie voor geruimen tijd kan worden opgehangen. Ik meen, dat verleden jaar, of anders een jaar daarvoor, het beschouwd werd als een zaak die vanzelf sprak, dat de decentralisatie invloed moest hebben op de reorganisatie van den waterstaat.

Wanneer de geachte afgevaardigde zegt, dat wij niet moeten terugdeinzen voor de uitbreiding van personeel als die noodzakelijk blijkt, dan wil ik hem gaarne verklaren, dat ik van alle uitbreidingen van personeel, de vermeerdering van het korps waterstaatsambtenaren het minst ongunstige zal zien, omdat ik overtuigd ben, dat het personeel van den waterstaat, vooral met het oog op de vermeerdering van de volksveerbaarheid, die men van goede irrigatiewerken mag verwachten, tot een van de nuttigste korpsen behoort van onzen dienst in Indië.

Prachtig is die gevoelsuiting van den Minister, doch ze komt O. I. niet ten goede. Bruikbare

zijn, die zoo stil en trouw hun plicht doen, van wie men nimmer hoort spreken en die heldenmoed aan den dag leggen. Of is het geen heldenmoed zich vrijwillig te gaan begraven in eene kleine kampong, vrij op een ver verwijderd eiland of in een onbereikbaar bosch en dat niet voor een of twee, maar wellicht voor lange jaren. Indien de man controleur is, heeft hij zijn werkkring buitenshuis; de bevolking moge hem al eens meer of minder sympathiek zijn, 't is Goddank regel geworden, dat de controleur zich met hart en ziel wijdt aan de belangen der hem toevertrouwde landstreek. Intusschen zit zijn vrouw thuis, steeds zorgende voor huis en hof en, als zij kinderen heeft, vervolgt haar in zwakke oogeblikken het spook der naderende scheiding, als de kinderen voor hunne opvoeding naar Holland moeten. O, eere zij haar allen, die trouw en geduldig die moeilijke taak vervullen!

Elders schrijft zij betreffende der vrouwen taak in het belang van Indië, geheel in den geest van 'Oost en West': 'De hulp van den Dochter werd hier (te Toel) ingeroepen bij een arme Chineseesche vrouw, moeder van drie Chineesch-Europeesche kindertjes; zij was Roomsch-Katholiek gedoopt en hare eenige zorg — zij voelde hem, dat zij sterven ging — waren hare kinderen, die den naam van den vader zouden krijgen. Ik had diep deernis met de arme, die verwijderd van hare familie lag te wachten op den dood. Het is een treurige verhouding, als een Europeaan een inlandsche huishoudster neemt, en toch is het zoo dikwijls te verklaren, dat hij hiertoe komt. De inlandsche vrouwen zorgen goed voor hem, hebben geen pretenties, behartigen zijn hoel en worden om deze verhouding door hunne stamverwanten geacht. Komt de man van zijn dagwerk thuis,

ingenieurs moeten gevormd of duur betaald worden en men heeft toch waarlijk nu voor het gemis aan een voldoende getal natie-ingenieurs al leergeld genoeg betaald!

De heer v. K. herinnerde er de Kamer aan, dat hij 't vorig jaar, toen hij dezelfde reorganisatie bepleitte, op het verschil tusschen den natten en den droogen waterstaat had gewezen. De laatste bestaat uit hen, die zorgen voor gebouwen, gewone bruggen, en alles wat verder aan de plaatselijke en gewestelijke besturen zal kunnen worden overgelaten.

Met de grootste belangstelling hebben wij de beraadslagingen over de irrigatie en de emigratie der Javanen gevolgd, maar kunnen daarover ditmaal onmogelijk zooveel zeggen als we zouden wenschen. Als warme verdedigers der irrigatie traden in het veld de heeren van Kol en Pijnacker Hordijk, de laatste tevens als voorstander der hervatting van de werken in de Solovallei. En hoewel wij het nu met den Minister en den heer van Kol eens zijn, dat de tijd nog niet daar is om het grootsche werk weder ter hand te nemen en men vooreerst zal kunnen volstaan met de oost-moussonvoorziening, door middel van wadoeks (afdammingen van valleien), die ten bate der Bangawan-djero zijn ontworpen, spreekt het ons toch den indruk te krijgen, dat de Minister in het beter en vollediger irrigeren der bouwgronden niet het eerste en het meest voor de hand liggende middel ziet om Java's verdere inzinking te voorkomen en om den welstand der bevolking aanmerkelijk te vermeerderen.

Wij hebben dit ook afgeleid uit hetgeen de heer Idenburg o. a. geantwoord heeft op de opmerkingen der heeren van Kol en van Vlijmen over emigratie. De Minister zeide het volgende:

Gelijk ik verleden jaar met nadruk heb gezegd, verwacht ik van emigratie niet meer dan een tijdelijke opluchting; terwijl het geensmiddell, dat verbetering van den economischen toestand van Java moet brengen, gelegen is in het overbrengen van een deel der bevolking uit de landbouwende in de industriele periode. Het blijft intusschen waar, dat het eenvoudiger is het geensmiddell te noemen, dan het toe te passen, daar het overbrengen van een deel der bevolking uit een zekere bestaanswijze in een andere iets is, dat men kan wenschen, maar niet kan dwingen. Ik herhaal, dat, indien ik den geachten afgevaardigde wel begrepen heb, er tusschen zijn en mijn gevoelens inderdaad groote overeenstemming bestaat.

Wij zijn even groote voorstanders als de Minister van het verlaten van het stelsel, dat Java uitsluitend een landbouwland moet zijn, maar de heer Idenburg zegt immers zelf, dat het eenvoudiger is dit geensmiddell te noemen, dan het toe te passen. Moet men dan daarom dit middel tot verbetering van den toestand achterwege laten? In de eerste verte niet!

Sedert jaren is door de Nederlandsche afdeeling van de Indische Maatschappij van Landbouw en Nijverheid en niet geheel zonder succes, al het mogelijke in het werk gesteld om in O. Indië en bij name op Java, de nijverheid aan het werk te brengen en zij blijft dit doen.

Maar ook zij beseft zeer goed, dat er langen tijd zal noodig zijn, eer men langs dien weg tot een verbetering van beteekenis is gekomen en daarom stelde diezelfde afdeeling van Nijverheid en Landbouw zich een paar jaren geleden aan het hoofd der adresbeweging om aan de Volksvertegenwoordiging het urgente van meerdere en betere irrigatie en van zorg voor voldoende waterafvoer op het hart te drukken.

(Wordt vervolgd.)

Een nieuw Weekblad.

Ter kennismaking werden ons door de redactie toegezonden de zeven eerste nummers van een te Amsterdam verschijnend weekblad, dat een blauwen omslag heeft en elken maandag uitkomt onder den naam «Blauwen Maandag». Wanneer wij onze lezers met deze gebeurtenis in kennis stellen, dan is dit, omdat het nieuwe weekblad er een Koloniale-rubriek op nahoudt, waarin onder de pseudoniemen van Amat, Senèn, Wandervogel e. a. artikelen worden geschreven, die over het algemeen niet onverdienstelijk zijn en die geheel vallen in de richting van «Oost en West», omdat ze de kennis bevorderen van de toestanden in Oost-Indië bij het Nederlandsche volk. De meeste der onderwerpen, die in de eerste nummers worden behandeld, werden trouwens ook in het Kol. Weekblad reeds besproken en vooral hetgeen Wandervogel in no. 4 en 6 geschreven heeft over de koeliewerving op Java heeft ten volle onze sympathie. Het eenige, wat

dan vindt hij zijn huis verzorgd, zijn tafel gedekt, zijne bedienden in orde gehouden. Het leven in zulke verwijderde plaatsen is haast niet in te denken voor Europeesche vrouwen, of het moeten zóó hoog staande vrouwen zijn als Mevr. A. te Posso of Mevr. ten H. te Beo, welke beide dames evenwel ook nog een levensstaak vonden op de plaats, waar zij woonden, door mede te helpen aan het werk van haren man.

Wat zullen waarlijk eenvoudige en liefhebbende vrouwen er veel toe bij kunnen dragen, om het leven in Indië moeier te maken. Vrouwen, wier geluk bestaat in het geven van zich zelve en die poezie weten te vinden of te leggen in de trouwe behartiging der meest alledaagsche zaken!

En zoo gaat zij voort met ons tusschen het onderhoudend verhaal van alle lotgevallen en werkzaamheden van de bemanning der Siboga, hier en daar hare eigene opmerkingen en ondervindingen ook betreffende hare taak in deze expeditie, — het verzamelen van exemplaren der dikwijls zoo schitterend mooie zee-flora — ten beste te geven.

Het tweede hierboven genoemde boekje, dat niet half het volume van het eerste beslaat, is een overdruk uit De Gids, gestoken in een eenvoudig, symmetrisch geornamenteerd linnen bandje.

De schrijfster van „De Godin die wacht” geeft ons opnieuw een harer Indische phantasieën te genieten, — geschilderd, in de haar eigen, fijn-poëtische woordenkeus, — die, zoowel wat de natuurbeschrijvingen,

wij, met het oog op den na te laten indruk, in dit eerste zevental afkeuren is: «Eene Indische schets» van Henri van Noord, waarin hij den, met land en volk onbekenden, lezer doet denken, dat een enkele in drift gegeven, goed verdiende oorveeg, den inlander dadelijk klaar zal vinden om een moord te begaan. Wij zullen niet beweren, dat het niet mogelijk kan zijn, dat een wacht hebbende stuurman, die een flinken klap om de ooren geeft aan een roerganger, die slapende zijn plicht verzaakt, door dezen kan van kant gemaakt worden, maar dan moeten er bijzondere redenen zijn, die de gemoedstemming van den geslagen inlander opzweepen en dit blijkt niet uit de schets. De strekking den Europeaan te waarschuwen tegen noodeloze handtastelijkheid, die ook wij zóó afkeuren, kan veilig behouden blijven, maar door het te verhalen, zoals H. v. N. het deed, geeft men den Nederlander, die Indië niet kent, een onjuiste les in de volkenkunde. Van Senèn staat in no. 3 een goed gedacht stukje over de drankbestrijding in 't Indische leger en daarom is het juist, dat wij 't zoo erg jammer vinden, dat diezelfde Senèn zoo erbarmelijk slecht over 't Koloniaal Weekblad denkt. Reeds in «Blauwe Maandag» no. 2 voelde hij zich geroepen om zijn gemoed lucht te geven en ons te vertellen, hoe wij zouden moeten doen om onze roeping te vervullen. Wij weten geen beter manier om van hetgeen Senèn toen schreef, eene kritiek te geven, dan zijn stukje hieronder woordelijk af te drukken:

«Het Koloniaal Weekblad, het orgaan van de vereeniging «Oost en West», heeft de sympathie van de Nederlandsche pers, doch ondanks dit medegevoel wordt zijn meening over de vele gewichtige Indische vraagstukken nooit vermeld, zijn zienswijze nimmer besproken, zijn oordeel niet aangehaald. En wel om de kapitale reden, dat Het Koloniaal Weekblad er geen meening, geen zienswijze, geen oordeel op na houdt.

Dwaas is dan ook zijn telkens herhaalde klacht over de weinige belangstelling der vaderlandsche pers in zijn streven. Is niet reeds die klacht alléén de uiting van zwakheid en onvermogen, van afhankelijkheid en onbeduidendheid?

Want voelen de groote bladen niets voor het streven, of zij het de zwakke, hulpeloze uitingen van het streven, welke die bladen niet van den ernst en de kracht ervan overtuigen?

Initiatief en organisatievermogen, idealiseeren en realiseeren — wat een reuzenafstand tusschen de begrippen!

Wat staan de forse ontwerpers van «Oost en West» thans te bezuilen en te treuzelen, nu ze gekomen zijn aan de massief ijzeren poorten van het grootsche doel, het doel, dat prijst als een zware, alles domineerende vesting van louter graniet. Vóór de vesting wandelen, in de ledigheid van hun bestaan, tallooze oude heertjes met bakkebaardjes in pantmattige stappen van eigenwaan. Zij bieden gratis hun diensten aan tot het openbreken der poorten en slaan met hun armen als bezemrietjes en vuisten als kersenspitten zóódanig, zóódanig, dat kristelhelder in de geruisloosheid van hun slagen, de hoonende lach klinkt van voorbijgaande jongelingen.

Het is niet om het onvermogen, dat ze lachen, de jongelingen; het is om de inbeelding, en de ziele-grijsaarden danken in gestreelde ijdelheid voor den hoon, welke hun, in zelfverblindings, als vereeringsbijval in de ooren klinkt.

Heel naïef is Het Koloniaal Weekblad in zijn meening, dat de groote Nederlandsche pers in haar macht heeft, frissche, oorspronkelijke, warmbloedige, weldoordachte overwegingen zóó maar te negeren.

Want de macht van de groote pers ligt juist in bestrijding of erkenning, en evenmin als zij het bestaan van een onruststokend anarchistisch blaadje kan loochenen, kan zij het voetstuk van Het Koloniaal Weekblad voorbijzien... zoodra dit op een voetstuk staat.

De invloed, dien het orgaan van «Oost en West» op de populariteit van haar veelomvattend streven kan uitoefenen, is zóó machtig groot, zijn stem, van éénig specialiteitsblad voor Indië, in Holland, zou zóó luidschallend en zuiver kunnen klinken in den chaos van misverstand en onwetendheid, van lauwte en ongevoeligheid, dat ik verontwaardigd ben over de gapende verveling, die van elke kolom, elken regel, elke woordafbeelding, mij toegrijnst. En ik zou u, oprichter van een vereeniging met immense levensvatbaarheid, met geen nadruk genoeg kunnen toeroepen: «Heb de onafhankelijkheid en het zelfbewustzijn om alléén, zonder redactie commissie, het hoofd van uw blad te wezen; stel op eigen vertrouwen, op eigen verantwoordelijkheid en verantwoordelijkheid, krachtige medewerkers aan en betaal hun den prijs voor kennis, ervaring, ernst, eerlijkheid en... individualiteit.

Met bezemrietjes en kersenspitten breekt men geen massief ijzer; laat daarom af met dat ijdel gespeel. Bedenk, dat ge onder uw tegenwoordig stelsel van boeiende zwakheid van u vervreemt die elementen, welke het levenspan van uw vereeniging moeten vormen en dat die vervreemding wast, naarmate ge aanzet of weift. Wat thans nog te herzien valt, is over eenigen tijd onherstelbaar.

Kies tusschen een vereeniging, welke bij het overlijden van haar oprichter zelf een teringdood zal sterven en een, welke zal voortbestaan, door eeuwen heen, en die, na eenige

gen, als de gemoedsaandoeningen betreft, zoo geheel uit de werkelijkheid gegrepen is, dat 't ons niet onmogelijk lijkt, dat alles precies zóó gebeurd is.

Aandoenlijk en aangrijpend waar is het verhaal van den armen, half misvormden dessa-jongen, Si-Bengkok, die met zooveel talent zijn soelingan (inlandsch fluitje) weet te bespelen, dat zelfs leguanen en slangen onder de bekoring der muziek komen en die, toen hij in nijpende omstandigheden zich schuldig maakt aan korbouwendiefstal, door een gewerschot van den Europeeschen technicus eener suikerfabriek, tot wiens goeuen hij ook menigen avond zijn fluit bespeeld had, doodelijk wordt gewond. Het einde der geschiedenis luidt:

«Hij (de Europeaan) had het smartelijke lichaam in zijn armen genomen. Behoedzaam droeg hij het op 't koele, zachte leger (van gras) in de kar. «Lig je zóó goed?»

De houding van het vergroede lichaampje leek hem ondragelijk. Hij ging zelf ook op de kar zitten en nam Si-Bengkok's hoofd op zijn knieën, den karveerder bevelend naar de fabriek te rijden.

Si-Bengkok maakte een zwakke beweging met het hoofd. «Heb je pijn, Si-Bengkok?»

De bleeke lippen trachten te bewegen. Hij raadde het: «Niet zoo erg.»

«Houd maar moed. Ik breng je bij den dokter. Ken je me?»

Hij bracht zijn gezicht boven de flauwe oogen, die in het licht der flambouw starden. Zij rezen langzaam naar hem op.

«Weet je wie ik ben, Si-Bengkok?»

De jongen bracht er de woorden uit: «Ja, Heer.»

jaren van moedige worsteling, zetelen zal op de alles dominerende vesting van louter graniet. Kies!»

Senèn. Wij laten het oordeel, of ons blad overal, waar het te pas komt en nut kan stichten, niet duidelijk zijn meening uitspreken, met gerustheid over onze onze trouwe lezers. Als één enkel voorbeeld halen wij echter aan, dat wij de eersten waren, die in Nederland hebben gewezen op den steeds sterk achteruitgaanden economischen toestand op Java en die meening, niettegenstaande men ons in de Nederlandsche bladen alarmmakers noemde, hebben volgehouden, tot ze door de Regeering en ook door de groote Moederlandsche bladen als waarheid werd erkend.

Ligt in die erkenning, zooals Senèn meent, het bewijs van waardeering, dan kunnen wij zeker daarop aanspraak maken.

Wij hebben echter nimmer, uit gekrenkte ijdelheid, er over geklaagd, dat men onze meening niet besprak en hadden daarover ook niet te klagen, want meermalen is die meening vinnig bestreden, maar wij hadden gehoopt op meer uiting van sympathie voor het streven onzer Vereeniging. Van Senèn weten wij echter nu, dat de zwakke en hulpeloze uiting van dat streven, daarvan de oorzaak was!

Grappig zijn de twee alinea's, waarin onze medewerkers voorgesteld worden als oude heeren met bakkebaardjes, die kinderlijke pogingen aanwenden om op de poort eener granietveste te beuken, maar zeker niet vleidend voor de jongelingen is de opmerking, dat deze, in plaats van met hun krachtige vuisten en stormrammen met ons mee te komen arbeiden, zich vergenoegen met te schaterlachen over onze ijdele pogingen, er nu wachtende, dat zij, voor het ten bate van Indië nuttig maken van hun kennis, ervaring (?) ernst, eerlijkheid en... individualiteit, rijkelijk zullen worden betaald!

Want zij weten zeer goed, ten minste Senèn weet het, dat de kolommen van het «Koloniaal Weekblad» open staan voor ieder, die iets bruikbaar komt aandragen en met ons wil mede werken, zelfs al is hij geen lid van de vereeniging.

Met den invloed, dien hij aan «Oost en West» toedent, zou Senèn beter doen met zijne krachten mee aan te wenden om het orgaan der vereeniging «luidschallend en zuiver te doen klinken in den chaos van misverstand en onwetendheid, van lauwte en ongevoeligheid, dan met het trachten door groote woorden en onjuiste voorstelling met hetgeen die vereeniging tot nog toe deed, den draak te steken.

Zeer zeker is er een reuzenafstand tusschen initiatief en organisatievermogen en tusschen idealiseeren en realiseeren, doch, al werd tot nu toe niet bereikt, wat wij hoopten — en nog altijd verwachten — toch kan de vereeniging «Oost en West» met te vredenheid terugzien op hetgeen in betrekkelijk korten tijd, door haar georganiseerd werd en mag zij haar aandeel reclameeren in de werkelijk gerealiseerde wending in de opvatting van wat koloniale plichten zijn, door alle in Nederland bestaande staatspartijen gedeeld: van een wending, waarvan koloniën en bezittingen onvermijdelijk spoedig de vruchten zullen plukken.

Wij koesteren volstrekt de vrees niet, dat «Oost en West» den teringdood zal sterven, wanneer enkele der oprichters (er waren er, meenen wij dertig) voor goed zullen zijn heengegaan.

De beginselen van «Oost en West», neergelegd in de statuten en practisch door de vereeniging en haar orgaan betracht, waarborgen haar voortbestaan en haren gestadigen vooruitgang.

Mocht eenmaal de stille sympathie, die Senèn bij de Nederlandsche pers voor haar heeft ontdekt tot daden overslaan, dan zal die vooruitgang zeker veel sneller zijn.

RECLAMES.

Abonnement geldig in

BERLITZ

meer dan 170 steden

SCHOOL

ALLEEN

Noordeinde 119 a

Gewaarschuwd wordt tegen

arglistige nabootsing

ALL MODERNE

TALLEN

Onderwijs Vertellingen

De sterkere taste naar de braine hand, die koud in het koele gras lag en hield ze in zijn warmen, vasten groep.

«Hoe kon je dat toch doen, Si-Bengkok?»

Hij had iets heel anders willen zeggen, zijn hart vol zelf-beschuldiging, teederheid en beklag, maar hij voelde geen woorden in zijn ontroering en werktuiglijk zeide hij:

«Hoe kon je dat toch doen?»

En schaamde zich, nog vóór hij het had uitgesproken. Si-Bengkok bewoog een paar maal de lippen; eindelijk kwam het er uit, nauwelijks hoorbaar:

«Ik ben een al-te-arm mensch...»

Het ging den andere door de ziel. Hij beseftte, wat hij noot had bedacht, den nood van dat hulpeloze wezen, dat hij aan zijn lot had overgelaten, om te verhongeren en te insect. Die niets heeft en niets kan verdienen en niemand zien krijgt, hoe doet die om het leven te houden?

Hij voelde zijn keel dichtgeknepen bij de gedachte, dat Si-Bengkok van hem het bitter beetje had verwacht, dat hij noodig had voor zijn onschuldig leven, en hoe hij had geweigerd, erger dan geweigerd, vergeten in de haast en de hebzucht van zijn jacht achter den rijkdom van

«En nu heb ik hem doodgemaakt, omdat hij een mondje gebroken, zoo'n aardig zielde, dat daar in dat arme kleintje lichaam zat te zingen, als een leeuwerik in zijn kooi...»

Het kan niet anders, of het onder de Nederlandsche meer en meer algemeen gelezen worden van deze betoel-soort tot de ziel sprekende boeken zal Nederlandsche Indië ten goede komen.

Den Haag, November 1903.

N. v. Z.

Oost-Indische berichten.

Tabanan. De Batang Hari-colonne. De Mentawai-eilanden. Promotiekansen. Tegen den B. V. De gele songsong. Naar het binnenland van Borneo. Een schietschool voor de artillerie. G. Lieber, oud stamboek-beleeder aan het D. v. O. Decentralisatie. Een proefstation voor koffie en andere bergcultures. Een ambachtscursus te Makassar. Inlandsche beeldhouwkunst. Onderwijs. Suiker. De rietbranden in den Oosthoek. De Pakoe-Alamsche zaken. Een gevolg van de bemoeiingen van Oost en West. Voor de welvaart in Celebes. Eene verzwarende omstandigheid. Landbouwmachine-riën. Het protestantsche weeshuis te Semarang.

Tabanan. De heerscher van Tabanan verklaarde dat het de laatste maal zou zijn dat er eene lijverbranding zou plaats hebben.

Maar wat zal er nu gebeuren, vraagt de *Javabode*? De marine kan daar voorspanden niets uitspreken, tenzij zij kans ziet met hare kanonnen de prachtige poer van den vorst te vernielen.!

Lang kan zij echter niet ter reede van Kedoengoe blijven. Een debarkement van troepen aan de noordkust te Singardja zal niet baten, want dan moet zulk eene expeditie den hoogen bergketen over, die Bali van West naar Oost doorloopt. Men zou dus te Den Pasar in Gianjar moeten debarkeren en door dit rijkje en Mengwi tegen Tabanan oprukken, waarbij van het laatste allicht medewerking te vinden zou zijn.

De Batang Hari-colonne. Aan de *Sum. bode* ontleenen wij het bericht, dat de expeditie van uit de Westkust naar de Boven-Batang-Hari-districten, om de troepen, welke van uit Djambi opereerden, te ondersteunen, vermoedelijk niet meer noodig zal zijn, nu blijkens de regeeringstelegrammen, majoor Platt in die streken geen verzet heeft ontmoet.

Zeker vertrokken, in verband daarmede, de genie-troepen, welke aan de Korintj-expeditie hebben deelgenomen, van daar terug naar Magelang.

Ceram. De beschieting der negorij Waisamoe en het daarop gevolgde verbranden van de kerk en een aantal woningen was nog in onderzoek. De gezondheids-toestand was goed. De resident keerde van de noordkust van Ceram te Amboina terug, in arrest medeneemende den orangkaja van Tamiel, die de Alfoeren van Roemah-noel zonder bekende reden had opgestookt om Waisamoe aan te vallen. De hoofden van Roemah-noel waren ondanks de oproeping van den resident niet verschenen. Hun werd eene boete opgelegd, gelijkstaande aan al de geleden schade. Als gijzelaars werden drie hoofden medegenomen, zoo lezen wij in *het Bat Nbl.*

De Mentawai-eilanders hebben gedwee de opgelegde boeten voldaan, niet in klinkende munt, maar in natura, zegt de *Sumatrabode*. Dat goede, bestaande uit 31 varkens, 65 kippen, 179 kappessen, 100 bijlen, 16 golken, 21 lansen, 15 braadpannen en 100 stukken wit goed, is voor rekening van het gouvernement op venditie verkocht en heeft f 171 opgebracht.

Promotiekansen. In *het Bat. Nbl.* lezen wij dat in de militaire kringen veel over de a. s. groote promotie bij de infanterie wordt gesproken, tengevoege van het met pensioen gaan van niet minder dan tien luitenant-kolonels en majoors, welke hoofdofficieren voor het einde van het jaar nog het leger zouden verlaten, zooals een correspondent van de *Locomotief* te Soerabaja zegt. Er zijn er, die niet dan noodde heengaan, doch het schijnt te doen te zijn, om eene opruiming te houden, omdat er bijv. luitenant-kolonels zijn, die spoedig de vijf krijeses achter den rug hebben, doch in de eerste jaren nog niet in aanmerking komen voor den kolonelsrang. Door die opruiming krijgt men dan luitenant-kolonels van 43 à 45-jarigen leeftijd en majoors, die nauwelijks in de veertig zijn, hoofdofficieren dus nog in de kracht hunns levens.

Tegen den B. V. *het Bat. Nbl.* meldt dat de aanvulling van de geniemagazijnen, in verband met de verdediging van Java tegen een buitenlandschen vijand, waarvoor op de begroting voor 1904 de som van f 40.000 is uitgetrokken, hoofdzakelijk zal bestaan uit allerlei materieel, om, zoodra de nood aan den man komt, de naar Batavia, Semarang en Soerabaja toegang verschaftende vaarwaters te versperren en verder om brugvernieelingen te kunnen doen daar waar, door dergelijke uiterste middelen, het onstuimig voortdringen van den vijand moet worden tot staan gebracht.

De voorraad der ten allen tijde in Indië voorhanden springmiddelen schijnt niet voldoende om daarmede in de behoefte van oorlogstijd te voorzien.

De gele songsong. Aan de *Locomotief* wordt medegedeeld, dat aan den regent van Rembang, raden Adipati Djojo Adi Ningrat, na diens huwelijk met de dochter van den regent van Japara, de gele songsong plechtig zal worden uitgereikt, die hem bij gelegenheid van Koningin's verjaardag is toegekend.

Naar het binnenland van Borneo. Zooals wij reeds vroeger mededeelden, was den controleur der onder-afdeling Beraoe (afd. Koeti en N. O.-kust van Borneo) der Kajan-rivier.

Thans blijkt aan *het Bat. Nbl.*, dat de reis volstrekt niet het karakter van een exploratie-tocht zal dragen, doch uitsluitend wordt ondernomen in het belang eener duurzame bevestiging van ons gezag in de binnenlanden van Borneo.

De dienstreis heeft voornamelijk ten doel eene betere grondiger kennismaking met de dajaksche stammen van het boven-stroomgebied der Kajan-rivier. Deze stammen werden reeds in 1900 bezocht door den Borneo-reiziger, Dr. Nieuwenhuis, die toen ongeveer eene maand in hun gebieden vertoefde en vele gegevens omtrent de volksgebruiken enz. verzamelde.

Dr. Nieuwenhuis was echter niet in de gelegenheid om volledige gegevens te verzamelen, noch om nauwere aankeringen te bewerkstelligen, waarom hij voorstelde, eene nieuwe poging te doen om het volk te leeren kennen en den nieuwen tocht te doen beginnen van uit Koeti. Men besloot den nieuwen tocht te beginnen uit Beraoe, omdat reeds een voetpad bestond, gaande over de waterscheid tusschen Beraoe en Boelangan, welk voetpad gebied, die de hoofdplaats Tandjoeng Redeb bezoeken. In verband hiermede werd de controleur van Beraoe voor den tocht aangewezen.

De éenige Europeaan, die medegaat, is de controleur E. van Walcheren; mineralogen of mannen van wetenschappelijke niet mede. Behalve de docters-djawa en mis-schien een mantri van het kadaster voor het doen van

opmetingen, gaan een zestal inlanders mede en een vijf-tigtal Dajaks, laatstgenoemde voor het vervoer van de noodzakelijke levensbehoeften en als roeiers, aangezien een deel van den tocht langs de rivier gaat.

De reis zou ongeveer 6 maanden duren en half October een aanvang nemen. De terugtocht zal waarschijnlijk gaan langs den weg, in 1900 door Dr. Nieuwenhuis gevolgd, langs de Bo- en Ogan-rivieren tot aan de Mahakkam en verder langs deze rivier stroomafwaarts tot aan Samarinda, waar de expeditie wordt ontbonden.

Wij hopen onzen lezers t. z. t. verslag te kunnen doen van deze reis.

Een schietschool voor de artillerie. Te Batoe-Djadjar — schrijft men in *het Bat. Nbl.* — zal een schietschool voor de artillerie opgericht worden, waartoe men reeds bezig is het een en ander in gereedheid te brengen. Tot directeur dezer schietschool zal worden benoemd de kapitein der artillerie J. U. van Loon.

G. Lieber, gepensionneerd stamboek-beleeder aan het D. v. O., is op 72-jarigen leeftijd overleden. Met hem is een man heengegaan door zijn vroegere ondergeschikten en chefs gehoudeerd door de onberispelijke wijze, waarop hij gedurende lange jaren zijn zaak heeft volbracht, schrijft *het Bat. Nbl.*

Volkomen op de hoogte van zijn werk, accuraat in al zijn doen en laten, was hij de vraagbaak voor velen.

In 1898 brak voor hem het ambtelooze leven aan, de rust, welke hij toen zoo zeer behoefde, heeft hij niet lang mogen smaken.

Zijne verdiensten werden beloofd met het ridderkruis der Oranje-Nassau-orde.

Een proefstation voor de koffie- en andere bergcultures.

Het Soer. Hbl. wijdt o. m. een hoofdartikel aan het bijna ongelooftelijke feit, dat een der hoofdcultures op Java een proefstation mist, n.l. de particuliere koffieteel. Wel is te buitenzorg een der afdelingen van 's lands plantentuin belast met de zorg voor deze cultuur, maar tot nu toe hebben de planters naar de zegeningen dezer instelling even reikhalzend als vruchteloos uitgezien.

Wel worden de voornaamste vijanden van de koffieplanters door de buitenzorgsgeleerden met veel zorg beschreven, op zuiver wetenschappelijke wijze, maar overigens worden die plaaggeesten met rust gelaten, wel te verstaan de beestjes. Middelen om hiermede af te rekenen worden niet aan de hand gedaan, er worden den cultuurman geen wapens gereikt om zijn bezit te verdedigen. Dit is wel de hoofdrijf tegen het buitenzorgsgeproefstation. Alleen caoutchouc en getahpertia verheugen zich in de gunst van een paar van Treubs getrouwen, aan koffie, cacao en andere bergcultures wordt geen speciale aandacht gewijd.

Een proefstation gevestigd in het centrum der koffieproducerende streken, n.l. te Malang, acht schrijver dan ook gebiedend noodzakelijk.

Het is een *crime*, dat de bergplanters hun, met moeite en zorg gekweekte, plantsoenen door kevers, vinders en schimmels moeten zien afsterven, zonder dat zij bij machte zijn hiertegen doeltreffend te treden.

Dat men dus in Holland beginne den Minister van Koloniën te bewerken en de „Vereeniging voor den Koffiehandel“ bewege haar subsidie aan den buitenzorg-schen tuin, na expiratie van den vastgestelden termijn in te trekken.

Laat men in Indië gelden bijbrengen, door bijdragen te vragen aan belanghebbende planters en geldinstellingen, vooral van de laatste, die ten aanzien van de toekomst der kofficultuur een al te sterk pessimisme manifesteeren. Op het jongste koffieccongrès tussch schitterden de verfegeenwoordigers van de groote geld- en handelschikamen, op enkelen na, door afwezigheid. Men moet in dezen niet overdrijven en vooral niet over het hoofd zien, dat sommige bijcultures, zooals de peper, zeer loonnend zijn, vooral wanneer de tegenwoordige prijzen zich staande houden. De tijd om de koffieteel af te schrijven is nog lang niet gekomen en de gelden, aan een proefstation voor deze en andere bergcultures (cacao uitgesloten) besteed, zullen, twintigvoudig hun rente opbrengen.

Schrijver besluit zijn overzicht met de verklaring dat de fusie van het proefstation voor cacao met het toekomstige voor koffie- en andere bergcultures nooit zijne sympathie heeft gehad; er moet een zelfstandig malangsch station verrijzen en dit kan wanneer de regering en de belanghebbenden in Nederland en Indië de handen ineenslaan. Maar dan niet te lang wachten, elk jaar uitstel kost tonnen geld.

Een ambachtscursus te Makassar. Dr. W. van Ling, thans te Makassar geplaatst, schrijft in de *Makassar*, dat de europeesche burgerij er nog al schrijkt is, als steeds toeneemt, zoodat het voor de ouders, vooral van hen, die te nauwernood kunnen rondkomen, eene moeilijke vraag is, wat hun kind moet worden.

Er worden veel meer jongens geboren dan er betrekkingen beschikbaar zijn en zal steeds meer tot verarming leiden, daar het aanbod van werkkrachten voor de ambtenaars- en beambtenwereld zoo groot is, dat ook de salarissen dalen beneden het hongerepeil. Vooral in Makassar is het gevaar zoo groot, omdat hier spoor noch tram, landbouw noch industrie gevonden wordt. Dus dreigt hier het gevaar dubbel van eene steeds meer en meer achteruitgaande bevolking.

Eene groote fout, acht schrijver, is gelegen in de eenzijdige beroepskeus. Alles wil ambtenaar worden. En er zijn misschien reeds veel te veel ambtenaren; met den besten wil der wereld kunnen geen nieuwe plaatsen opengesteld worden.

Men moet dus een anderen weg op. Met frische veerkracht moeten vele jongens zich toeleggen op handarbeid, waarmede zij zich een weg door het leven kunnen banen en flinke kerels worden.

Met 't oog hierop wil Dr. van Ling een ambachtscursus stichten voor jongens van 13 tot 16 jaar, 's namiddags van 3 tot 6 uur.

Het Soer. Hbl., waaraan dit artikel is ontleend, wenscht den ijverigen leeraar veel succes toe.

Inlandsche beeldhouwkunst. Aan hetzelfde blad wordt uit Singosarie, bij Lawang, bericht, dat daar door een bejaarden javaan een „Ganesa“ — godin met olifantssnuit — gebeeldhouwd is, die veel bekijks heeft. Het gepraeteerde wordt door den berichtgever geroemd. Misschien ziet men hier — zegt de schrijver — het zwakke begin van de herleving eener oude, sinds lang om religieuze redenen, sluimerende kunst.

Onderwijs. De directeur van O. E. en N. is, blijkens de *Sem. Ct.*, gemachtigd om, met afwijking van de bestaande bepalingen, bij wijze van proef jaarlijks hoogstens 60 inlandsche jongelieden, die den leeftijd van 6 jaren hebben bereikt en dien van 8 jaren niet hebben overschreden en die het verlangen hebben te kennen gegeven om voor inlandsch ambtenaar te worden opgeleid, desverlangend gratis te doen toelaten tot de openbare europeesche lagere scholen in N. I., met uitzondering nochtans van de scholen, bedoeld in de laatste alinea van art. 25 van het europeesch onderwijsreglement en

wel met dien verstande dat van genoemde inlandsche jongelieden 55 tot de scholen op Java en Madoera en 5 tot de scholen daar buiten zullen mogen worden toegelaten.

Suiker. Op het einde der maand October zullen nagenoeg alle fabrieken in het Djombangsche met malen gereed zijn, met uitzondering van Tjewing. Deze fabriek sluit tegen den roden November de campagne. De redenen hiervan zijn kolossaal groote rietproducties en minder goede sappen, zegt *het Soer. Hbl.*

De rietbranden in den Oosthoek. Een correspondent van de *Locomotief* schrijft dat de rietbranden dit jaar aanmerkelijk minder geweest zijn dan in het vorige jaar en dit toegeschreven wordt aan de omstandigheid, dat verscheidene suikerfabrieken hebben doen weten dat, al mag een tuin geheel afbranden, de grond-verhuurder niet dadelijk, zooals vroeger meermalen geschiedde, de beschikking krijgt over zijn grond, maar eerst wanneer de overeengekomen huurtijd geëxpireerd is. Deze maatregel zou uitstekend werken en vele grond-verhuurders hebben weerhouden om de riettuinen in brand te steken, omdat zij er toch geen voordeel bij hebben.

Het is mogelijk zegt de schrijver, maar hij meent dat het verscherpt toezicht van de inlandsche ambtenaren en hoofden ook het zijne heeft bijgedragen tot de vermindering van de rietbranden, daar zij zeker op last van hooger hand zich meer gelegen lieten liggen aan de bewaking der riettuinen.

De Pakoe Alamsche zaken. De raad van beheer over deze zaken is nog steeds druk bezig om zuivere toestanden te scheppen en zooveel mogelijk te bezuinigen.

De inkomsten moeten niet meer dan dertien duizend gulden bedragen per maand, waaronder begrepen is de pachtschat van de suikerfabriek Sewoegalor, bedragende f 4200 per maand.

Tegenover deze ontvangsten staat eene vaste maandelijksche uitgave van f 8000 aan salarissen en onderstanden, zoodat er dus niet meer dan f 5000 overblijven, voor buitengewone uitgaven en kapitalisering.

De waarnemend Pakoe Alam moet nu nogmaals verzocht hebben om, ter bestrijding van zijne huishouding en als tegemoetkoming in de meerdere uitgaven, door de waarneming van dat ambt, gedeforoyeerd te mogen worden met een bedrag van f 1000 per maand.

Veel kans om zijn verzoek ingewilligd te krijgen, moet er echter, volgens de *Locomotief*, niet bestaan.

Een gevolg van de bemoeiingen van Oost en West. Uit Tjimahi wordt aan *het Soer. Hbl.* geschreven, dat door een agent van eene buitenlandsche firma van hieruit mandosers het binnenland worden ingezonden voor het koopen van de, in West-Java bekende, fijn bewerkte bandoesche rotan brood- en werkmantjes. De vroeger naar Europa gezonden mandjes enz. worden tegen goede prijzen verkocht.

Voor de welvaart in Celebes. De *Soer. Ct.* meldt dat vier regenten van het gouvernement van Celebes en onderhoorigheden, met het noodige gevolg, te Soerabaja zijn aangekomen, om zich op de hoogte te stellen van al hetgeen zij noodig hebben, om hun streek in welvaart te doen toenemen. De nieuwe gouverneur is er voor dat deze personen, die nog nooit eene in grooten bloei zijnde afdeling hebben gezien, in de gelegenheid gesteld worden een ruim begrip te krijgen van eene groote plaats. Zij zijn naar Kamal, Bangkallan en Sampang vertrokken, om eenig idee te krijgen van de wijze, waarop op Madura de landbouw wordt gedreven en een kijkje te nemen in den zout-aanmaak, waarna zij zich naar Malang zullen begeven.

Wanneer deze proef mocht slagen, is de gouverneur voornemens om geregeld eenige regenten van zijn gewest met dezelfde bedoelingen naar Soerabaja te zenden.

Eene verzwarende omstandigheid. In de *Locomotief* lezen wij dat de bekende Amboneesche deserter Kambij, die zich te Paja Meundroë (Lho Semawé) meldde, in 1899 naar den vijand is overgelopen, met medeneming van zijn geweer en 150 patronen en zich steeds in het Geudongsche schijnt te hebben opgehouden.

Bij een der gevechten werd in een huis eene fotografie gevonden van de missigt te Kota Radja, hangende aan een paal, zoodat deze in het oog moest vallen. Op die photo stond geschreven dat, wanneer de compagnie Kambij wilde hebben, zij maar op de bergen moest komen, maar dat de daarop gelegen benting zoo sterk was, dat zelfs een kanon er geen schot aan kon doen, welk verhaal door Kambij onderteekend was.

Dit bewijs, waarin hij dus kameraden uitdaagt, is bij zijn stukken overgelegd en zal zonder twijfel eene verzwarende omstandigheid daartellen, zegt de schrijver.

Landbouwmachine-riën. Aan *het N. v. d. D. voor N.-I.* ontleenen wij de mededeeling dat de heer A. A. Wittich, hoofdverfegeenwoordiger op Java van de Maatschappij-Lindeteves te Semarang en Soerabaja, zich onlangs te Batavia heeft opgehouden, om de proefnemingen met eene padi-dorschmachine te leiden, welke op zijn initiatief werd aangemaakt door de firma Ruston, Proctor en Co., Limited te Lincoln, (Engeland).

De heer Wittich bevond zich circa twee jaren geleden in Europa en besprak met de genoemde firma, de wenschelijkheid en de mogelijkheid, om voor Java eene zoodanige machine te vormen, die vrij zou zijn van de gebreken welke de reeds hier bekende en in werking zijnde machines nog in ruime mate aankleefden.

De firma Ruston Proctor nam dit aan, verklarende zulks evenwel niet te kunnen doen, zonder over een, voor de noodige proefnemingen alleszins voldoende, voorraad padi te beschikken te hebben.

De voortvarendheid, waarvoor Lindeteves algemeen bekend is, werd ook in deze zaak door haar in toepassing gebracht en nog geen zes maanden, nadat de bovenbedoelde besprekingen hadden plaats gehad en de heer Wittich op Java was teruggekeerd, was eene hoeveelheid van 60 ton padi (pl. m. 1080 picols) op weg naar Lincoln.

De schrijver wil niet vooruitloopen op de aanvankelijke resultaten, die verkregen worden met de, tot proef uitgezonden, machine van een geheel nieuw en verbeterd type, maar verwijst alleen naar de oproeping van Lindeteves, waarbij hij alle belanghebbenden bij de padi-cultuur en alle belangstellenden uitnodigt om de proeven bij te wonen, die in 't openbaar zullen worden genomen.

De genoemde Lincolnsche firma werd vroeger gedurende vele jaren in N. I. vertegenwoordigd door de „N. I. Industrie“ te Soerabaja, doch zij vertrouwde haar agentuur eenige jaren geleden toe aan de maatschappij tot voortzetting der zaken van der Linde en Teves.

Het protestantsche weeshuis te Semarang. In de *Vorstenlanden* wordt medegedeeld dat, in weerwil

van de meest nauwkeurige administratie, de financieele toestand van het weeshuis te Semarang niet gunstig is

Aan gouv. subsidie wordt maandelijks per kind, voor opvoeding, ondervijns enz., een totaal bedrag van f 17.95 ontvangen, voor een maximum van 180 kinderen, terwijl maandelijks per kind ruim f 28 wordt uitgegeven. Bovendien zijn de aanvragen om opname zoo veelvuldig en zoo dringend, dat het bestuur, hoe zeer het ook naar beperking streeft, dit maximum steeds overschrijdt.

Thans worden in de inrichting, behalve 25 militaire pupillen, verpleegd 197 kinderen, allen van europeesche vaders.

Op de gouv. subsidie moet maandelijks ruim f 10 worden toegelegd, waartoe jaarlijks in alle residenties lijsten circuleeren voor vrijwillige bijdragen, die gemiddeld niet meer dan f 3500 opbrengen.

Reeds herhaaldelijk zijn bij de indische regering pogingen gedaan tot verhooging der subsidie en hoewel de indische regering zich met een gunstig voorstel heeft gevend tot den minister van koloniën, is daarop tot heden nog geen gunstige beschikking gevolgd.

West-Indische Berichten.

Naar aanleiding van klachten in de surinaamsche pers over het optreden van de javaansche vrouwen te Paramaribo, gaven wij als onze meening te kennen dat de Surinamers het best zonder Kromo en Sarina zouden kunnen stellen, wanneer er geen verbetering in het gehalte der uit te zenden Javaantjes komt. De *Surinamer* teekent bij onze opmerking het volgende aan:

„Terecht noemt het *Koloniaal Weekblad* sommige der bezendingen van javaansche immigranten een zootje. Wij beamen het ten volle, wanneer het orgaan van „Oost en West“ zegt, dat wij in Paramaribo weinig gesteld zijn op de Javanen, die zich hier in de stad komen vestigen.

De javaansche vrouwen brengen in onze stad toestanden teweeg, die tot dusverre nog onbekend waren. Geenszins is de zedelijke toestand van Paramaribo bloeiende te noemen, maar wij zijn toch tot heden toe bevrijd gebleven van „huizen“ van prostitutie. En het is eerst in den laatste tijd, dat deze ontstaan zijn, doordat javaansche deernen, die weigeren langer op de plantages onder contract te blijven, zich in Paramaribo zijn komen vestigen, en in haar levensonderhoud voorzien door zich aan de prostitutie over te leveren.

Hare driestheid neemt met den dag toe, en zij schamen zich niet, op straat te slenteren om haar slag te slaan. Dikwijls met bloemen in het haar, vagebondeeren zij door de stad, en vallen de voorbijgangers lastig, iets wat nooit te voren geschied is: de clandestine prostitutie is reeds in eene openbare verergerd.

Menige klacht is reeds tot ons gekomen van personen, die door allen geacht worden. Zij vroegen ons, of aan dien ellendigen toestand geen einde moet worden gemaakt? En terecht.

Is het niet voldoende, dat de Javanen onder elkander reeds zoo'n ellendig bestaan leiden door het rampzalig dobbelspel? Moeten zij nu nog onze burgerij lastig vallen en de zedelijke ellende nog vergroeten? Zij zijn te lui, om op dessa's een fatsoenlijk bestaan te zoeken, en zij moeten hun kost verdienen, door onze stadskinderen te bederven, terwijl de werkzame Britsch-Indiër den geheelen dag zwoegt om voor zich en de zijnen te zorgen? Wij vestigen daarom met allen eerbied, maar ook met allen aandrang, de aandacht van het bestuur op de javaansche prostitutie in onze stad, opdat de zedelijke ellende niet vererger, in plaats dat verbetering worde aangebracht.

Onze West kwam in haar nummer van den 24sten October 11. terug op de katoencultuur en de wenschelijkheid harer invoering in de kolonie, waartegen de *Nieuwe Surin.* gemeend had een woordje in het midden te moeten brengen.

Eerstgenoemd blad wijst op de reeds bekende schaarschte van ruwe grondstof voor de katoenspinnerijen, welke schaarschte eer toe dan afnemen zal. Het komt tot de alleszins gerechtvaardigde conclusie dat de vooruitzichten voor de katoencultuur in de eerste jaren niet ongunstig zijn. In Britsch-West-Indië is men er na een gunstig advies van een bevoegd deskundige, Dr. D. Morris, toe overgegaan die cultuur in te voeren, zoodat er thans reeds 4000 acres met katoen beplant zijn.

„Zou het niet goed zijn, vraagt *Onze West* dan, als men in Suriname ook de aanbeveling van Dr. Morris ter harte nam. Het geldt hier een cultuur, die reeds na zes maanden product levert. Men behoeft geen jaren te wachten, zooals bij andere, overigens ook zeer waardevolle cultures, als cacao, rubber enz. De aanplant en het onderhoud zijn weinig kostbaar. Ja, wij zouden in overweging willen geven, de gedunde gelederen der cacao (vooreerst tijdelijk) aan te vullen met katoenstruiken. De bewerking zal dan aan beide cultures ten goede komen. En wanneer een gunstige wending mocht komen in den stand der cacao-cultuur, welnu dan worden de overbodige katoenplanten zonder veel moeite verwijderd.“

De belangstelling in bedoelde cultuur schijnt in de kolonie te zijn ontwaakt. Van meer dan één zijde ontving de redactie van *Onze West* het verzoek om mededeeling waar goed katoenzaad verkrijgbaar is. Het bezwaar van sommigen dat het wat kostbaar is om voor elke kleine aanplanting een pluismolen en pers aan te schaffen zou gemakkelijk door samenwerking kunnen worden overwonnen, die onder de kleine landbouwers in Suriname misschien nog wel te vinden is, al is ze elders zoek geraakt, zooals b.v. bij het samenstellen eener afdeling onzer vereeniging te Paramaribo.

En dan die klacht van een lid van het Algemeen Nederlandsch Verbond, die met betrekking tot de Surinaamsche afdeling het volgende in *Onze West* opmerkte:

Er moet bijeengekomen worden en georganiseerd; bestuur en leden moeten elkaar leeren kennen. Wat is er in de districten al gedaan?

In naam bestaan, beteekent niets, maar inderdaad, anders is 't voer de ernstig opvallende leden beter, hun maandblad te ontvangen, zonder te weten dat er z.g. organisatie en bestuur voor hen in de kolonie bestaat. Dan verwaarloozden we tenminste onzen plicht niet en kan er ook niet gezegd worden, dat in Suriname, waar elke vereeniging bijna een voorbijrijvende wolk is, alweer een illusie van de degelijke mannen die met een wil en met een daad, het verbond in 't leven riepen, is begraven.

Dat deze welgemeende wenk toch weer niet zij als de stem des roependen in de woestijn.

Maar om nog even op de katoencultuur terug te komen, zij opgemerkt, dat het optimisme van *Onze West*, behalve door de redactie van de *Nieuwe Surinaamsche* ook door anderen in de kolonie niet gedeeld wordt. Een Planter laat zich in de *Surinamer* als volgt uit:

Maar al zou het waar zijn dat men bijv. op de Antillen, op Ceylon, in Britsch-Indië enz., waar veel en goedkoop inheemsche arbeid voorradig is, thans loonnend katoen zou kunnen verbouwen, dan is dit in onze kolonie nog verre te zoeken.

Bij den nieuwen aanleg van cacao-velden of van eenige andere cultuur, waar hulpschaduw in de eerste jaren noodzakelijk is, zou als zoodanig de katoenheester wellicht eenige winst kunnen afwerpen; maar om tot die cultuur op eenigszins uitgebreide schaal over te gaan, acht ik eene onvoor-zichtige en precarie geldbelegging.

In de laatste 25 jaar is de markt, behoudens eenige

ADVERTENTIËN.

Postzegelverzamelaars.

Vraagt mijn RECLAME CATALOGUS (Januari 1903) die U gratis en franco wordt toegezonden.
H. W. M. M. BRANS, Rotterdam.
Philatelistisch Bureau. — Geldersche Kade 12.

Lambert Waterreus,
Sumatrastraat 279, b/d Bankastraat, Den Haag.
TELEPHOON 1447.

Importeur van Indische Ingrediënten voor de Rijsttafel.
Goela aren, Mie, Soe-oen, Ketan, Kemirie, Kloeak, Gandaria en Rebong assin, Roode visch, Ketjap Bentings, Bombaj's ducks, Samballans, Boemboe's, Guava, Gebroken Mie 20 cts. de 5 ons (tijdelijk), Geraspte Klapper.
V. WOERKOM'S Nieuwe Jams en Vruchten op eigen sap (onovertreffbaar).

GEBRS. P. H. CAMINADA,

Hof- en Rijksleveranciers,
Lange Houtstraat 3.

Specialiteit in

TOONEELKIJKERS.

Ruime keuze. Billijke prijzen.

SNOEREN'S
Superieur
SCHOEISEL

verkrijgbaar:

NOORDEINDE 150, 's-GRAVENHAGE.

Maat- en Reparatie-Inrichting.

Nederlandsch Wapenmagazijn

voorheen S. DE JAGER,

HAARLEM, Barteljorisstraat 32.

's-GRAVENHAGE. Spui 12.

Fabriek van Wapens en Schermartikelen.

LIKEURSTOKERIJ, WIJN en COGNACHANDEL

G. SCHOUTEN, firma J. VUIJK, Vlamingsstraat 23.

OPGERICHT 1832.

Fijne Siroop voor Punch, Rum of Citroen, gestookt volgens geheel oud systeem per liter f 1.20, 1.40, 1.60.

Oude Cognac's, per flesch f 1.20, 1.40, 1.60, 2.00 enz.

Fijne Advocaat, Vanille (uitsluitend dooiers) per flesch f 1.20.

BOERENJONGENS SPECIALITEIT zeer fijn, per literpot f 1.00.

Diverse soorten fijne likeuren, als:

Crème de Mocca, Marasquino, Sherry brandy enz.

Zeer Oude Jenever, per literkruik f 1.00.

Fijne Hollandsche Brandewijn, per liter f 0.80, 0.90, 1.00.

S. SPIJER en Co.

MAGAZIJNEN

in Goud, Zilver, Diamanten, Horloges, enz.

Spuistraat 26, Passage 59,

Schoolstraat 7

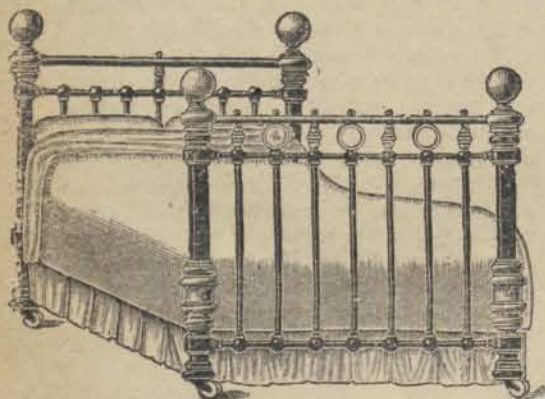
over de Vischbanken

DEN HAAG.

Speciaal adres en grootste keuze in TROUW- en VERLOVINGSRINGEN.

Th. A. A. SIMONIS
34 Groenmarkt.

DEN HAAG over de Prinsstraat.

Ledikanten, Spring- Kapok- en Paardenharenmatrassen, etc.

in GROOTE KEUZE,

BILLIJKE PRIJZEN en SOLIDE QUALITEIT.

Schilderen.

Eene schilderes met acte M. O. Handteekenen heeft nog eenige uren beschikbaar, tot het geven van teeken- of schilderlessen.

Atelier Kazernestraat 25, DEN HAAG.

„SIMPLEX“
FRANS ERNST,
Buitenhof 1, 's-Hage.
„Sport en Spel“
„Schaatsen“.

Firma A. KOKKEE.

Nieuwe Havenstraat 46.

UITZENDING VAN DINERS.

f 0.80 - f 1.00.

Vele Indische recommendatiën.

Mevr. M. STOFFERS, v. Swietenstr. 134.
Indische Uitrustingen. Reform-onderkleeding.
Huishoudelijk Maleisch.

Firma H. G. J. L. MEIJNERS.

Effecten- en Algemeen-Assurantie-Kantoor.
's-Gravenhage, Heemskerkstraat 20.

ONDERRICHT in

Houtsnijden, Brandschilderen (2 manieren) en Reliefschilderen.

Het werk is dagelijks te bezichtigen van 2-3 uur.

Mej. M. HOLLMAN,

Koningin Emmakade 50.

FIGUURZAGEN

is een leerzaam tijdverdrijf.

Houtsnijden

is even interessant, doch over het algemeen beoefenen de Dames liever de Houtbrandkunst.

Alle benodigdheden voor deze schoone liefhebberijen leveren SINDERAM & Co., Huidenstraat 28 en 33, Amsterdam.

Vraag prijscouranten s. v. p.

AGULAR'S

PORT-, SHERRY, MADEIRA en fijne TAFELWIJNEN, zijn alom bekend.

Hoofdkantoor:

Heerengracht 3, Den Haag.

Bijkantoor:

BATAVIA, B. DE BAS & Co.

Succursalen: UTRECHT en LEIDEN.

Agentschappen op alle Hoofdplaatsen in Ned. Indië.

Interc. Telefoon 264.

PAUL C. KAISER,

Prinsstraat 66,

Elandstraat 94, Weimarstraat 35,

Heerengracht 24,

levert alle soorten brood, van de BESTE hoedanigheid.

DAMES LAMBOUY, 2e Wagenstraat 86a, Den Haag.
W. VAN OLPHEN, Molenstraat 39, " "
B. STRAUB, Frederikstraat 10, " "
VAN ROOY, Paul Krugerlaan 20, " "

B. F. C. DALDERUP,

ATJHSTRAAT 68-68a-70, hoek Batjanstraat.

Het beste en voordeeligste adres voor

BUSGROENTEN,

UITGEWOGEN GROENTEN,

ZUURKOOL,

GEDROOGDE GROENTEN,

GEDROOGDE VRUCHTEN,

VRUCHTEN IN BLIK,

GELD. ROOKWORST.

AMBALOHOUT.

Van dit zoo fraaie meubelhout van Bangka, zijn uit de hand TE KOOP:

Prachtige Kasten,

Ronde Tafels,

Een Tafel met Inlegbladen,

Kleine Tafels, enz. enz.

Te zien en te bevragen:

Paul Krugerlaan No. 70

iederden DONDERDAG, ZATERDAG en DINSDAG van 11 tot 2 ure.

Het Eenigste

St. Nicolaas Cadeau

IS DE

Vibrating Schutle Naaimachine,

van v. h. A. LEWENSTEIN,

Wagenstraat 18a.

Koopen of verkoopen, huren en verhuren

van HUIZEN, VILLA's, BOUWGRONDEN

FALKENBURG en Co.

Bureaux voor Bouwkunde, Handel en Verzekering.

DENNENWEG 64, — 's Gravenhage.

Toezening Woninggids gratis.

Registers voor PENSIONS ten Kantore ter inzage.

Ook ligt deze gids op de informatiebureaux der Vereeniging „OOST en WEST“ te 's-GRAVENHAGE en te WELTEVREDEN ter beschikking van belangstellenden.

OOST en WEST.

RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERSVOORT 195.

Open iederen werkdag van 10 ure v.m. tot 7 ure 's avonds.

Des Zondags van 12 tot 7 ure n.m.

Toegang voor leden der Vereeniging en geïntroduceerden.

Eenvoudige rijsttafel, bestaande uit rijst, sajor of kerry, één vleeschgerecht en één sambal (plat du jour) / 0.80.

Diné f 1.50 bestaat uit bijna 't dubbele van 't plat du jour.

BONBOEKJES voor 10 plats du jour f 7.50, voor 10 diners f 12.50.

van Soest en van der Weijde.

Lange Voorhout 23. — Den Haag.

Voeren effectenorders uit op de beurzen te Amsterdam en het Buitenland, incasseren coupons en dividenden, belasten zich met renteontvangst van kapitalen op het Grootboek, geven en nemen gelden op prolongatie en à deposito.

Met 1 dag opzegging . . . . . 3 pet.

Voor 1 maand . . . . . 3 1/2 „

„ 3 maanden . . . . . 3 1/2 „

Verstreken REISCREDIETBRIEVEN.

Dat is de vraag

waar, door velen, te weinig op wordt gelet? Ja, zeker óók op 't gehalte der voedingsmiddelen, maar vooral op den aard, op de samenstelling van ons voedsel. Niet in de eerste plaats moeten we vragen, hoeveel voedsel zit er in, maar hoeveel voedsel komt er uit; dat is de vraag.

Al was de voedingswaarde van Wittebrood gelijk aan Tarwebrood, dan is 't nog niet 't zelfde. 't Wittebrood, vooral het versche, vormt zich in den mond dadelijk tot een bal, komt niet of half gekauwd in de maag, 't maagsap kan er niet of moeilijk op inwerken, en 't voedsel dat er in is, komt er NIET UIT.

Het Tarwebrood laat zich gemakkelijk kauwen, komt goed bewerkt in de maag, 't maagsap kan zich flink doen gelden, en al de voedingsbestanddeelen komen tot hun recht, worden door het bloed opgenomen en versterken alzoo ons geheele lichaam. Wilt ge dus 'n voedsel dat werkelijk U scheelt ten goede komt, EET DAN

SCHOUTEN's zuiver Tarwebrood.

Gezondheid!

Kracht!

KAPELLE a. d. IJsel.

Dagelijks aan huis bezorgd.
Rott., Den Haag, Dordt.

Chemische Contrôle:
WENNEKER, Mosseltrap 4, Rott.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 's-Gravenhage.

Aan het Bureau Laan van Meerdervoort 195, zijn van 10-12 en van 2-4 uur, inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken. Men kan die inlichtingen ook per brief vragen aan den Secretaris der 3de Commissie den heer G. C. A. DE WITT, de Perponcherstraat n°. 93.

Een modiste die werk in Oost-Indië zoekt.

Een Heer voor Corrector aan eene drukkerij.

Een Dame die lessen geeft in Noorsch, Zweedsch, Duitsch en Italiaansch.

Twoe Dames voor waarnemen van een huishouden en naar Indië gaan.

Eene Dame voor Juffrouw van Gezelschap of lectrice.

Twoe Dames om bejaarde dame gezelschap te houden.

Een bekwame linnennaaster.

Een Dame zoekt plaatsing als Stenograaf, ook voor les geven.

Twoe jonge Dames die als Gouvernante of Bonne naar Indië willen.

Twoe Dames om met eene familie op reis te gaan; waarvan de ééne Hollandsch, Duitsch, Fransch en Engelsch spreekt, hebben veel gereisd.

Twoe geg. Ind. militairen voor oppasser, geldophalen enz.

Eene Juffrouw voor Depôthoudster.

Een Dame les geven in teekenen en portrettschilderen, heeft diploma M.

Twoe gew. O.-I. ambt. voor adm. betrekking.

Vier Dames voor pianolessen.

Eene Dame v/h maken van fijne handwerken.

Een Heer voor administratieve betrekking of magazijnmeester.

Twoe jonge Meisjes om als kindersjuffrouw te worden naar Indië te gaan.

Twoe Dames voor het maken van uitzetten (eene te Leiden).

Eene dame voor het verplegen van eene zieke dame.

Eene Dame voor onderricht in fröbenien (heeft diploma).

Een geg. Ind. korpl. schrijver voor adm. betrekking.

Een gep. off. reeds eenige jaren in Indië werkzaam geweest, voor adm. betrekking.

Een gehuwd geg. Ind. ond. off. voor huishouder, concierge of iets dergelijks.

Eene Dame voor Zanglessen.

De 's-Gravenhaagsche Boek- en Handelsdrukkerij voorheen Gebr. Giunta d'Albani.

fluctuaties, steeds laag gebleven; marktprijzen die ontstonden door den oorlog tusschen de noordelijke koloniale staten van Amerika, zijn niet in 't verschiet; gedeeltes onder gewone omstandigheden zal binnenkort gewone stand der prijzen voor de katoen e. a. terugkeren en laag blijven.

voor den kleinen landbouw, waar de boer en zijn gezin medearbeid, veranderen de omstandigheden eenigszins; het is waarschijnlijk, dat de katoencultuur eenige winst zal opleveren, mits het koloniaal bestuur in alle opzichten voorziet, ook om de landbouwers te voorzien van handmachines enz., die op of tusschen de nederzettingen, gedreven worden door bekwaame arbeiders, en de katoen behoorlijk voor de markt bereiden.

de kolonie Curaçao kon door gouvernementshulp worden in de schaarschte van voedingsmiddelen, langdurige droogte veroorzaakt", luidde hetgeen de Troonrede omtrent genoemde kolonie behelsde. Een staattie te geven van de afdoende wijze, op bedoelde voorziening plaats had nemen we hieronder het volgende over uit de Amigoe di Curaçao:

181 van La Cruz wordt twijfel geopperd omtrent bericht, dat maandelijks in ieder district 30 Gld. zou worden besteed voor de ouden, gebrekkigen en zwakvondaten het niet overeenkomt met de feiten. In het 5de district namelijk is slechts ÉÉN MAAL twee vaten beschuit, en mel en wat stroo voor hoeden uitgedeeld. En dat 1500 menschen!

mededeeling heeft ons ten zeerste bevreemd, daar we weten, dat iedere districtmeester gemachtigd is maandelijks tot 30 Gld. te besteden voor bovengemeld doel. Het dus niet geschied in het 5de district, dan zou het volgen, dat de districtmeester niet overtuigd was van noodzakelijkheid om maandelijks zulk een som uit te nemen.

hem tot zulk een overtuiging gebracht heeft, weten wij. Grenzen, omdat er geen honger en gebrek wordt gevoeld. Toevallig ontvingen wij dezer dagen weder een jammerkretten over de armoede van dit district.

andere oplossing kennen wij, dan dat deze districtmeester zich niet bespottelijk wilde maken en geen grooten blusschen met een enkel glas water. Als hij geen hulp kan verlenen, dan doet hij liever niets.

Causerie over Suriname in de Afdeling Nijmegen.

angekondigde causerie over Suriname en zijne afdeling door Dr. H. van Cappelle voor de leden onzer afdeling en getrouwe leden had den 23sten November in een der zalen van het Grand-Hôtel du Soleil. Wij kunnen dadelijk verklaren, dat de geachte spreker aanwezigen aan zich verplicht heeft door zijne leerspreken mededeelingen, nog verduidelijkt en wel op zeer eenvoudige en onderhoudende wijze door een reeks lichtbeelden.

aanwezigen! Ja! Het Bestuur kon, in aanmerking nemende, dat de belangstelling voor het aanhooren van mededeelingen onze Koloniën betreffende, zelfs onder de leden van „Oost en West“, nog nimmer groot gebleven is te zijn, over de opkomst tevreden zijn. Hij vraagt het zich af; „Waarom waren zooveel personen die door hun voorbeeld konden opwekken, de belangstelligen, de lauwen, die eigenzinnige Nederlanders, die men, door nauwe relatien aan de koloniën verbonden weet, maar die er zoo bedroefd van weten en zulks zoo dikwijls doen blijken?“

dan toch waar zijn, wat een geacht lid ons zeide: „Nederlanders in Nederland en even zoo de Nederlanders in Indië hier te lande wedergekeerd, geven niets anders te denken.“

men kunnen het niet geloooven, wij mogen het niet geloooven. Neen, veeleer gelooven wij, dat er bij velen een zekere vrees bestaat, dat dergelijke voordrachten niet zullen zijn.

... nu ja! „Een paar uur je te vervelen, al is 't belang van Oost en West, dat kan men van niet vorderen“, zoo redeneeren zij, die van Indië veel meer weten, dan zoo'n redenaar je vermag te maken.

begrijpen dezulken dan niet, dat, wanneer zij onverschilligen Nederlanders zulk een bedroevend voorbeeld geven, deze dit maar al te gretig navolgen. Geduld! Steeds weder de deur opengezet tot de koloniën van kennis voor zeer velen — voor de niets van de Koloniën wetenden — en tot het verlevendigen der herinneringen bij diegenen, die er wel alles van weten, zoo als zij zeggen, maar wier geheugen misschien toch wel hier en daar in den steek heeft gelaten.

worden wij daarbij geholpen door sprekers, die ons behooren te boeien, zoo als de heer van Cappelle, die dan zal ten slotte ons doel toch worden bereikt, belangstelling opwekken voor onze Koloniën, welker belang zoo nauw samenhangt met die van het moederland! Een woord, dat te denken doet: „Een moeder, die niet voor hare kinderen zorgt, is niet voor haar kinderen voorstellen.“

die zorgen worden aangewend, alléén op het oog van de belangen der kinderen. Het moederland „Nederland“ heeft zelf belang in de welvaart zijner kinderen, „de Koloniën“, en in dat moederland wonen zoo talloos velen, die persoonlijk belang hebben te stellen in de Koloniën. En toch! En toch! En toch!

de onverschilligheid! Weet! ... het einde! Dat einde draagt de lasten“ is een Hollandsch gezegde. Dat einde kan niet anders zijn, dan het verlies van de Koloniën. Waarlijk, men getrooste zich een weinig opoffering, men toone wat meer belangstelling, dan zal men doen in Nederland en in de lauwen en onverschilligen, dat de hartader van Nederland klopt in Insulinde. Een verblijdend verschijnsel is echter te vermelden, dat onze plaatselijke Pers, vóórgaat in de opwekking van belangstelling.

van zijne belangstelling door opkomst ter lezing te getuigen.

De Secretaris der Afdeling. E. VON ROSE.

Uit bovenstaand verslag lezen wij met groot genoegen de medewerking, die onze afdeling „Nijmegen en omstreken“ van de plaatselijke pers ondervindt. Ware dit ook op andere plaatsen, waar afdelingen of correspondenten gevestigd zijn, meer algemeen het geval, dan zouden wij reeds nu met onze pogingen om geheel 't Nederlandsche volk te doen begrijpen, van hoe groot gewicht de belangstelling van een ieder in onze koloniale aangelegenheden is, reeds veel verder zijn.

Wij kunnen door gebrek aan plaatsruimte, niet voldoen aan het verzoek om de verslagen der causerie van Dr. H. van Cappelle uit de Nijmeegsche couranten over te nemen, doch laten hieronder in 't kort volgen wat de voornaamste inhoud er van is:

Met den spreker maakte zijn gehoor de reis mee, die hij in Suriname heeft gedaan en die in zijne daarover uitgegeven boeken zoo onderhoudend en tevens zoo zakelijk wordt beschreven. Van den algemeenen toestand in de kolonie op het gebied van land- en volkenkunde gaf hij in woord en beeld een duidelijke schets, hij wees er op hoe thans nog ruim 1/3 der bevolking uit Engelsche onderdanen bestaat, maar sprak daarbij de hoop uit, dat goed geregelde en progressive emigratie van Javanen, hierin spoedig verandering zou brengen. Want het is alleen een goed geregelde arbeidersbevolking, benevens goede gemeenschapswegen, waaraan Suriname behoefte heeft. Cultures zijn er met voordeel te drijven, boschproducten in overvloed en daaronder prachtige houtsoorten, waarvan wij hier in Nederland weinig zien, doch die in Noord-Amerika een geregeld markt hebben. Ten slotte het goud, waarvan de regelmatige en loonnende ontginning slechts op betere transportmiddelen wacht. Eene reeks fraaie lichtbeelden verduidelijkt hetgeen de heer v. C. zoo overtuigend wist voor te dragen.

R. C.

INGEZONDEN.

Pandhuizen.

In de Ind. Bladen, „Locomotief“ en „Preanger Bode“, komen berichten voor, die er op duiden, dat de Inlander nog niet gediend is van de hulp, die men hem geven wil.

In het Gouv. pandhuis te Bandoeng wil hij zijn goed niet brengen beneden de waarde en in het pandhuis voor padi te Poerwokerto wil hij zijn padi niet voor f 1.25 per pikol verpanden.

Wie heeft nu gelijk: de domme Inlander of de hulpvaardige European?

Ik denk, dat de domme Inlander gelijk heeft. Wanneer ik er toe overga om mijn goed te verpanden, wil ik ook de hoogste waarde er voor hebben, anders moet ik te veel goederen verpanden, dus voor geruimen tijd missen, om een zeker bedrag, dat ik meen noodig te hebben, bij elkaar te krijgen.

De Inlander is nu eenmaal zorgeloos en wil op een zeker moment geld hebben. De rente kan hem niet schelen; maar hij wil geld hebben, een maximum geld voor een minimum goed en heeft hij daar van zijn standpunt volkomen gelijk in.

Kan de Chinees voor een mooie kain f 4.— geven en f 1.50 voor een pikol padi, dan moet ook het Gouv. pandhuis niet minder geven; want anders gaat de Inlander naar het clandestiene pandhuis.

Een pandhuis moet geven de hoogste waarde, die gegeven kan worden, anders deugt die inrichting niet en wat een Chinees geeft, kan een ander ook geven.

Laat men den Inlander een billijke rente betalen en zorgt men, dat hij voor verkochte panden het surplus eerlijk terug krijgt, dan is hij goed en voldoende geholpen; maar het is geen hulp, wanneer men hem voor zijn goed te weinig geld geeft.

SETROTOMO.

Van vreemde Koloniën.

Arbeidskrachten voor spooraanleg in Dahomey. De dichtheid der bevolking dezer fransche kolonie leverde, toen men daar een spoorweg ging aanleggen, voldoende waarborgen op voor een verzekerd aanbod van de noodige werkkrachten. Toch ging de werving niet overal even gemakkelijk. Het minst ondervond men te dien opzichte moeite in de provincien Allada en Abomey, waar nog geen rechtstreeks bestuur werd ingevoerd doch de inlandsche bestuursorganisatie zooveel mogelijk gehandhaafd.

Daar vond men nog onvoorwaardelijke onderwerping der bewoners aan hunne hoofden, wier tusschenkomst er nu nog noodig is voor alle zaken, tot zelfs de kleinste, tusschen hunne ondergeschikten en Europeanen en dus ook moest worden ingeroepen bij de werving van arbeiders uit die streken, waar geen inboorling het in zijn hoofd zou hebben gekregen om b. v. zich als arbeider te verbinden zonder toestemming van zijn dorpshef.

Hoewel in de streken, bij en aan de kust, het vereischte aantal arbeiders wel te krijgen was, had men toch met deze luijes nog al wat moeite wijl er door de dagelijkse aanraking met blanken, de eerbied voor de Europeanen zoo'n beetje uit was, en de lieden niet zoo gezeggelijk waren als hunne landgenooten uit Allada en Abomey, onder het vaderlijk toezicht der hoofden.

Toen dan ook aan de kust met de werkzaamheden voor den aanleg werd begonnen, zorgde men voor een kern van ongeveer 250 uit Allada en Calari gerequireerde lieden, waarom zich allengs arbeiders uit verschillende landen van den omtrek kwamen groepeeren, zoodat daar gemiddeld van 500 tot 1500 werklieden aanwezig waren.

Men begon met den lieden een dagloon toe te kennen, maar stelde, zoodra dit mogelijk was, pogingen in het 't werk om overal bij den aanleg het werken op taak in te voeren, daar waar de aard van het werk, zooals b.v. grondverzet, zulks toeliet. De inboorling is daar echter niet erg goed voor te vinden. Hij vindt het eerste stelsel wel zoo geschikt, waarbij hem een bepaald loon wordt verzekerd, terwijl hij dan zooveel kan werken als hij zelf verkliest.

Onder de middelen om de luijes tot de nieuwe werkwijze te brengen behoorde het verstrekken van versnaperingen aan die ploegen, die het eerst een opgegeven dagtaak hadden volbracht. De ploegen stonden elk onder een hoofd, dat zijn eigen arbeiders moest aanwerven en dezen op het werk bracht. Geleidelijk ging men er toe over om den ploegbazen een beloofting toe te zeggen voor vervoerreeks beëindiging van een opgegeven taak, zoodat men in die lieden een soort van kleine aannemers aankweekte, die echter op geen al te groot vertrouwen van de zijde hunner werklieden konden bogen. Dezen gaven er toch de voorkeur aan om rechtstreeks het hun aankomend loon te ontvangen en achtten zich steeds te kort gedaan, wanneer dat door tusschenkomst der ploegbazen werd uitgekeerd.

In de provincien Allada en Abomey trok men voordeel uit de bestaande organisatie van het land, door het werk rechtstreeks door de hoofden te doen ondernemen. Men sloot daartoe overeenkomsten met den koning van Allada en met een districtshoofd uit de provincie Abomey, ten behoeve van het boschappen en het grondverzet in die streken.

Het werk werd in taken verdeeld, welke den districts-hoofden werden opgedragen, die op hunne beurt het

werk over de, tot hun ressort behorende dorpen verdeelden. Ook hier werden voor vlug werken premien uitgedeeld, waardoor het doel bereikt werd en tevens bezuiniging werd verkregen.

Hadde men hetzelfde werk daar in dagloon laten uitvoeren dan zou het dubbele van hetgeen nu uitgegeven werd moeten zijn betaald en het toezichhoudend europeesch personeel ten eenenmale onvoldoende zijn gebleken. Uit een politiek oogpunt zou deze wijze van uitvoering van het werk het voordeel hebben opgeleverd, dat het beginsel der ondergeschiktheid van de inboorlingen aan hun natuurlijke hoofden er door versterkt werd, terwijl dezen hun beste beentje voorzetten om het werk goed te doen uitvoeren, waarbij zij, ook wegens de hun, naar evenredigheid van de loonen hunner lieden, uitgekeerde toelagen belang hadden. Bovendien bleef aldus het geld voor den aanleg in de streek zelve, waar anders een groot aantal werklieden van elders hadden moeten worden ingevoerd, die er de bewoners wellicht wijzer doch misschien niet gelukkiger zouden hebben gemaakt en in elk geval een aardig sommetje zouden verdiend hebben, dat nu den bewoners zelve ten goede kwam.

Wanneer dezen ten minste het hun aankomende werkelijk uitbetaald kregen en de hoofden er niet mede gingen strijken. Want de heer Morel, een bekend engelsch publicist, over west-afrikaansche aangelegenheden, moge in zijn jongste geschrift betreffende die materie nog zoo groot gelijk hebben, waar hij zegt dat de beste inboorlingpolitiek die is, waarbij aan de plaatselijke hoofden een voorname rol wordt toegekend in den dagelikschen gang van zaken, niet te ontkennen is het dat daardoor den hoofden een macht in handen wordt gegeven, die zonder behoorlijke controle hen in staat stelt om hunne onderhoorigen nog meer te knevelen dan tevoren het geval was.

Slavernij. Wij hebben onlangs ergens, met de noodige uitropteekens er op zien wijzen dat nu in de zoe eeuw onder de nederlandsche vlag nog slavernij bestaat. Het is alsof het reeds eeuwen geleden ware dat Wilberforce en zijne discipelen, Beecher Stowe in de beschrijving van een Negerhut en anderen de ellende beschreven, waaraan de slaven waren blootgesteld, die onder blank toezicht gedwongen waren hun krachten dienstbaar te maken aan het blank kapitaal. Men heeft toen, omstreeks veertig jaar geleden, met één pennestreek de verfoeilijke instelling afgeschaft, waaronder miljoenen medemenschen niet altijd leden maar voortdurend in gevaar verkeerden om in handen van onmenselijke meesters te vallen en te lijden. Het is sedert wel eens betwijfeld of het verstandig geweest is om zoo op eens een, voor de koloniën uit maatschappelijk en economisch oogpunt zoo ingrijpende maatregel als de afschaffing der slavernij geweest is, te nemen. Men heeft ook ten zeerste betwijfeld of zij, wie men op die wijze uit een toestand van ellende of voortdurende zorg heeft verlost, niet beter waren geholpen geweest, indien bedoelde afschaffing geleidelijk hadde plaats gevonden en de lieden langzamerhand waren voorbereid op den toestand van vrijheid, waarvan velen niet dat nut wisten te trekken, dat zeker bij eenige voorbereiding hun deel zou zijn geweest.

Wanneer we nu achteraf zoo hooren spreken over de afschaffing der slavernij in haar afschuwelijksten vorm, den triomf van het heerschende ras over het aangevoerd of inheemsch menschelijk werkve, dan komt het ons voor, dat de hiervoren genoemde heer Morel in zijn daar aangeduid werk over west-afrikaansche aangelegenheden de plank niet zoo geheel mislaat, wanneer hij zijn waarschuwend stem meent te moeten verheffen tegen de plotselinge afschaffing van de huis-slavernij, waarvoor thans als altijd na het optreden van Wilberforce en anderen, in Engeland vooral, sterk gejuverd wordt. De heer Morel schreef dan: „Tusschen de huis-slavernij in Nigeria en de slavernij op plantages onder het toezicht van Europeanen bestaat een hemelsbreed verschil. In West-Afrika maakt de slaaf een deel uit van de bevolking, is hij een van het maatschappelijk leven onafscheidelijke figuur, een lid en dikwerf een zeer geerd lid van het huisgezin, waartoe hij behoort. Het kwaad dat een overrijde wetgeving kan stichten door met geweld met de heele maatschappelijke instellingen van een volk en eeuwenoude gewoonten te willen breken, kan niet overdreven worden voorgesteld. Zulk een hervorming zou gelijk staan met volslagen wanorde.“

Wanneer we nu nagaan dat ook omtrent de duitsche koloniën in Oost- en West-Afrika werd gemeld, dat het niet doenlijk bleek om de slavernij in haar verschillende daar voorkomende vormen geheel af te schaffen en te verbieden, dan meenen we, dat men zich nu maar niet zoo dadelijk behoort te schamen voor zijn Nederlander-schap, omdat hier of daar in een hoekje van den indischen archipel pandelingschap of een ander soort slavernij onder de inlandsche bevolking nog niet geheel tot het verleden behoort.

Wij varen te dien opzichte in één schuitje met andere koloniale mogendheden, hetgeen natuurlijk niet wegneemt dat hoe eer, hoe liever dergelijke gebruiken in ons koloniaal rijk tot het verleden zullen moeten behooren. Met beleid moet daarbij echter te werk worden gegaan, waar een door kwajongenshand geplaatste dynamietpatroon niet alleen het beoogde object, maar ook den op verschillende plaatsen aangevangen opbouw der oude veste zou kunnen vernietigen.

Emigratie. Naar aanleiding van het bezoek van koning Victor Emmanuel en zijne gemalin aan Engeland, had de Times het over den beginnenden stroom van italiaansche emigranten, die in de richting van enkele engelsche koloniën wordt geleid, waar de lieden volgens het City-blad als een nuttig element zullen worden verwelkomd. Dit schrijven lokte een ander uit van italiaansche zijde, waarin gewezen werd op Queensland als zeer geschikt voor de vestiging van italiaansche kolonisten. Zooals men weet bestaan echter, evenals in Oostenrijk en Duitsland, ook in Italië bepalingen op de emigratie, welke eensdeels dienen om te voorkomen dat emigranten door agenten van stoomvaart- en landbouwmaatschappijen worden gevild en bedrogen en anderdeels bevordering van het eigen scheepvaartverkeer beoogen.

Aan het slot van het schrijven van den heer Cesaresco lezen we het volgende:

„Emigratie is het noodzakelijk gevolg van een feit, dat niet getuigt van den achteruitgang maar veeleer wijst op de levenskracht van de italiaansche natie, namelijk de enorme vermeerdering der bevolking. Die vermeerdering zal blijven aanhouden en nog aangroeien naar gelang dat hygiënische maatregelen de reeds zeer verminderde sterfte nog meer beperken. Er moet een afzet voor het te veel worden gevonden. Wat zou Engeland geweest zijn wanneer daar nooit emigratie had plaats gevonden? Wat men hoofdzakelijk moet trachten te verkrijgen is, dat de emigranten naar landen vertrekken waar zij niet slecht behandeld noch geexploiteerd worden, en waar zij de vruchten kunnen plukken van hun zwoegen onder de hoede van wetten, die allen beschermen, die haar eerbiedigen.“

We dachten, toen we dit lezen aan dat andere volk vol levenskracht, waarvoor nu ook een débouché moet worden gezocht, om de honderduizenden nieuwe monden, die telken jare om een maaltje rijst komen. Ook voor de Javanen moet nu getracht worden den stroom van emigranten te leiden naar landen, waar het hun goed kan gaan.

In de eerste plaats komen natuurlijk onze buiten bezittingen in Indië in aanmerking, maar met het oog op de omstandigheid dat er voor dit doel ten onzent in het eerstkomend jaar waarschijnlijk zoo goed als niets wordt uitgegeven, zal men den tegenzin moeten overwinnen, welke ten onzent wordt gevonden ten opzichte van het toelaten der werving van arbeidskrachten voor koloniën van andere natien.

Van verschillende zijden wordt dan ook reeds gespeculeerd op de overbevolking van Java, om daaruit de noodige krachten te putten voor het in exploitatie brengen der landen, waar nu voor dat doel nog handen te kort komen.

Men ontwaart daarbij zoo af en toe hoe weinig men in den vreemde op de hoogte is van de toestanden in onze koloniën. Zoo werd onlangs in de Dépêche Coloniale het denkbeeld aan de hand gedaan om der nederlandsche regering voor de overbevolking van Indië (sic) een débouché aan te bieden in Fransch Guyana. Voor den, aldus door Marianne aan de nederlandsche maagd te bewijzen dienst, zou deze dan een deel der kosten van den overtocht der emigranten naar Cayenne moeten dragen en onder zekere voorwaarden toe staan dat de emigranten werden genaturaliseerd. Daarbij werd op Suriname gewezen, waarheen lieden uit Indië op staatskosten werden uitgezonden voor den arbeid op plantages en ondernemingen. „Zoodra de diensttijd voor de militie in Indië is afgelopen wordt er een soort zifting gehouden; terwijl de besten dan naar Suriname worden gezonden. Men krijgt daar op die manier geacclimeteerde, uitgezochte lieden, die zich daar blijvend kunnen vestigen om het land met hun zweet te bevruchten.“

Zoo ongeveer schreef het blad aan de hand van door iemand, die twintig jaren in Amerika had doorgebracht, verstrekte gegevens. Een scherp opmerker schijnt de ex-Amerika bewoner niet te zijn geweest.

Wij kunnen hieraan toevoegen dat onze medewerker Veba, als correspondent van de Dépêche, het fransch koloniaal blad reeds juister heeft ingelicht.

Duitsche koloniën. De gouverneur van Nieuw-Guinea, Dr. Hahl, heeft onlangs de kolonisten te Herberthöhe bijeengeroepen en met hen, verschillende voor de kolonie gewichtige aangelegenheden te bespreken. Daar was men het algemeen eens over de noodzakelijkheid om een einde te maken aan het gebruik van het piggin-englisch in den omgang met inboorlingen. Voorts kwam het arbeidersvraagstuk ter sprake en wel de werving van inboorlingen in de kolonie benevens de mogelijkheid om vreemde werkkrachten binnen de kolonie te brengen, met gelijktijdig verbod om arbeiders, zelfs naar Samoa, uit het gebied der kolonie naar elders te vervoeren. Van Japanners en Chineseen moest men wegens de hooge kosten voor den aanvoer niet veel hebben.

Wat immigratie van blanken en Chineseen betreft, stelde de meerderheid ter vergadering voor, om van blanken, steeds wanneer dat wenschelijk werd geacht, een zeker bedrag te eischen, waarvoor de luijes eventueel weer naar hun land zouden kunnen worden gezonden. Voor chineseesche emigranten werd een streng, geneeskundig onderzoek en algemeen toezicht verlangd.

Men wenschte verder afschaffing van alle invoerrechten. De som, die het koloniaal budget daardoor zou moeten derven, zou kunnen worden gevonden in verhooging b.v. van de rechten, welke op een groot gedeelte der bevolking maar inzonderheid op de inboorlingen zouden drukken, die nu de tabak veel te goedkoop krijgen.

Den 10en November is voor de Pelew eilanden en West Karolinen eene verordening afgekondigd, waarbij bepaald werd, dat voor de werving van inboorlingen-arbeiders, die in het district zelf blijven, geen toestemming noodig is. Voor arbeiders bestemd om buiten het district te worden overgebracht, moet de toestemming aan het bestuur gevraagd worden, dat bij het verlenen daarvan de bepalingen vaststelt. De uitvoer van inboorlingen met het doel om ze te laten kijken als wilde beesten is verboden.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften voor Oost- en West-Indië.

Geneeskundig Tijdschr. voor Ned.-Indië 1903. Afl. 5. Dr. J. Kunst: De behandeling der malarialijders in het Ned.-Indische Leger. — E. W. K. v. d. Borne: Over 168 malariegevallen te Magelang geobserveerd. — Dr. L. Steiner: Over het veelvuldig voorkomen van ankylostomum duodenale bij de bevolking van Indië. — F. J. Hagen: Het gebruik van agrafen bij het sluiten van wonden. — Eenige statistische gegevens ontleend aan de civiel geneeskundige jaarverslagen en aan de rapporten omtrent besmettelijke ziekten van Java en Madoera over het jaar 1902. — J. Haga: Over rattenverdelging.

Tijdschr. van het Bat.-Genootschap 1903. Afl. 5. H. D. H. Bosboom: Opgave van calques en reproducties van kaarten en plattegronden aanwezig in het Rijksarchief te 's Gravenhage en in de Universiteitsbibliotheek te Leiden, aan het Bat. Gen. toegezonden. — Dr. F. de Haan: Uit oude notaris-papieren. II. Andreas Cleyer. — Dr. Ph. S. van Ronkel: Over den oorsprong van het Maleische woord pawai; id. kamandikai. — M. Jousra: Eene verklaring van den naam van het Schuinvische doodenfeest. — Dr. F. de Haan: Opium „schuiven“.

Tijdschr. van het Kon. Ned. Aardr. Gen. 1903. No. 6. J. J. K. Enthoven: Geographische plaatsbepalingen [in West-Borneo] (met kaart en bijlagen). — Red.: Een tocht naar Apo-Kajan in Centraal-Borneo. — J. H. van Hasselt: Goninie-expeditie. — Litteratuur Oost-Indische Archipel.

De Ingenieur 1903. No. 48. R. A. van Sandick: De drinkwatervoorziening van Soerabaja (met afbeeldingen).

Tijdschr. voor Nijverh. en Landbouw in Ned.-Indië. Dl. 67. Nov. 1903.

P. J. Hommes: De heer van Kol over onze djati-bosschen. — W. G. Leembruggen: Een en ander over wortelsnoei. — J. S. van Braam: Landbouwkundig domein-beheer op Java. — P. J. van Maanen: Bemesting der suikerrietvelden. — De bestrijding der cacaoomop op Tanah Wangie. — Pel- en glansmachine van Ph. J. J. Roqué. — A. B.: Houthandel in Siam. — Berichten omtrent de europeesche houtmarkt.

Verzending O.-I. Mail.

Table with shipping schedules for O.-I. Mail, including destinations like Amsterdam, Rotterdam, Genua, and dates.

ADVERTENTIE.

P. Happel Jr.

CUISINIER.

v. Kinsbergenstraat 85d,
DEN HAAG.

Uitzending van Diners.
Koude en warme Schotels.

Eduard Pelger,

MAGAZIJN VAN

HEERENHOEDEN en PELTERIJEN

Prinssestraat 39,
's-GRAVENHAGE.

A. SCHARENBERG,

Hofleverancier.

GROOTSTE KEUZE

Kayserzinn
(niet te verwarren
met Kaiserzinn).

Artistiek

Orivit
Osiris

Tin.

's-Gravenhage, Hoogstraat 15

Th. A. A. SIMONIS

34 GROENMARKT,

over de Prinssestraat, DEN HAAG.

Desinfectie van Vertrekken
volgens Prof. Flügge.

STOOMDESINFECTIE

EN MOTZUIVERING VAN GOEDEREN.

Machinale Stoomzuivering
van Bedveeren.

Wasschen, opmaken en repareren
van beddegoed.

Corsmit Brossois & C.

Meubelfabrikant

DEN HAAG.

Compleete Meubeleering,

benevens verhuur van Meubilair.

Voor Benedenhuis p. maand f 15.—

» Bovenhuis » » 20.—

» geheel huis » » 40.—

Bijzondere conditiën voor repatriërenden.

18, WAGENSTRAAT 18.

Fournisseurs de la Cour.

KOK & ZONN,

Tailleurs.

VEENESTRAAT 39,

La Haye.

Maison recommandée
pour costumes „Genre Tailleur”
pour Dames.

GIDS

VOOR

Repatriërenden,

Gratis aanbieding van de Haagsche Uitgevers-Mij,

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”

Haagpoort 4.

Deze gids wordt in de onderstaande
hôtels gratis aan de repatriërenden
aangeboden:

Hôtel des Indes, Batavia.

Grand Hôtel „Java”

Hôtel „Ort”

„ Du Pavillon, Samarang.

„ Ketabang-Genteng, Soerabaja.

„ Simpang, Soerabaja.

Vraag prospectussen voor
advertentiën.

Vraagt offerte voor Ned. OOST- en WEST-INDIË.
Agent voor den Haag en omstreken, de Heer
A. DE SWERT. Schenkweg 216

SIEGEL-PIANINO.

Zie beoordeelingen van binnen- en buitenlandsche autoriteiten, Musici en Technici.
HOOFDAGENTSCHAP v. Nederland, Nederl.-Indië, België en Zuid-Afrika,
EERSTE NEDERL. MAATSCHAPPIJ tot Fabr. en Inv. van
Muziek-Instrumenten,
voorh. D. ANSINGH en Co., Zwolle.

Het Garen-, Band- en Passementerie-Magazijn
DE KATOENBAAL

NOORDEINDE 15-17 A

ALLE MOGELIJKE CORSETTEN

welke geadverteerd worden zijn in bovengenoemde magazijnen voorradig.

Atelier tot het op maat maken, herstellen en wasschen
der Corsetten.

Voorradig Dr. **SAHMANN'S** ondergoederen.

ZUIVER WOLLEN ONDERKLEEDING,

Fabrikant W. JANSEN,

uit de fabriek van SCHILL-ENGBERTS & SCHOLTEN te Almelo.

Groote Sorteering
in Surprises,

waaronder Geldzakjes, Geldkistjes en Beurzen, ge-
vuld met Hollandsch en vreemd geld. POPPEN als
Surprise in Scheveningsche en Zeeuwsche dracht,
KLEURBOEKEN, FOTOGRAFIËLIJSTEN, enz.
CHOCOLADE en **BONBONS**: Marquis, Suchard, Cailler, Lindt,
Courtois, Frey, «Gala» Peter, Bensdorp, Droste, enz.
BORSTPLAAT in dozen, luxe en eenvoudige kistjes.
MARSEPIJN in taarten, letters, figuren, enz.
Marrons glacés Geconfitte, Geconserveerde en Geglacéerde vruchten
in dozen en kistjes van af f 0.80 tot f 3.—
Chocoladeletters en figuren.

Maison A. WIJNMAN, Noordeinde 7.

H. P. MEIJS,

Meubeleering, Stoffeering,

REINKENSTRAAT 25.

Dekens, Schapenvachten, Tochtlatten, Fantasiekussens,
Theewarmers, Japansche schermen, etc

Zeer geschikt voor

St. Nicolaas Cadeaux.

INSTITUUT voor

Tandheelkunde en Tandtechniek

J. DUVAL, Tandarts. JULIUS LOHAN, Tandtechniker.

Oranjeplein 91. — Den Haag. — Oranjeplein 91.

Telefoonnummer 1086.

L. v. d. VELDE.

Hofstraat 17, Den Haag.

SPECIALITEIT IN
LUXE KOPERWERK.

Baden, Geijsers en Gasornamenten
tegen Concureerenden Prijs.

UITSTEKEND ADRES

voor het doen van inkoop voor den
SINT-NICOLAAS.

Zie de Étalage.

F. H. BOTHE,

21, Veenestraat -- Den Haag.

SPECIALITEIT IN
GEKLEURDE, ZWARTE en CRÈME STOFFEN.

Nouveaute's voor elk seizoen.

STEEDS GROOTE ASSORTEMENTEN.

BILLIJKEPRIJZEN.

Chaussures Françaises et Americaines

A. Kogels & Zoon,

56. Prinssestraat 56. — 's-Gravenhage.

Nieuwste dessins en modellen

WINTERPANTOFFELS

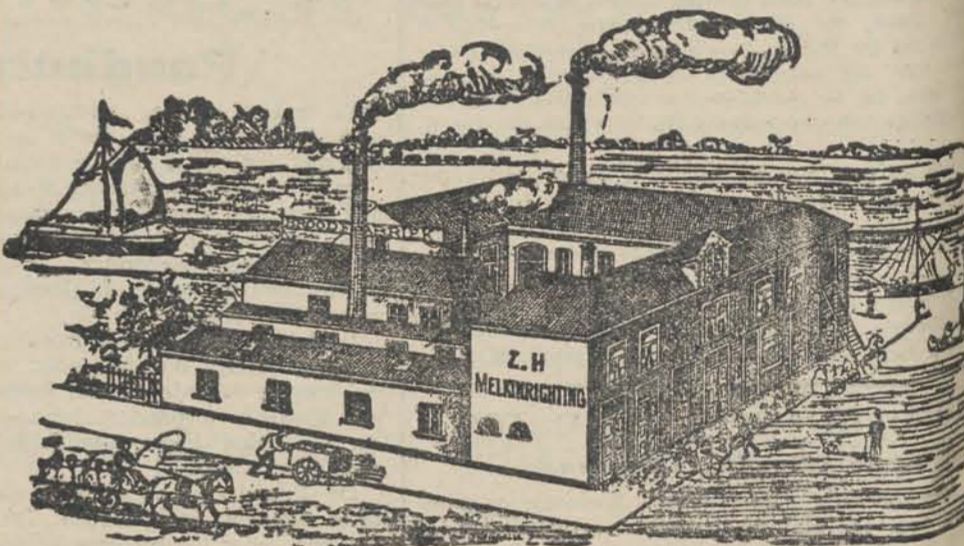
C. HOYNG,

Den Haag. — Utrecht.

Geïllustreerde Prijscouranten worden gratis op aanvraag toegezonden

Echt Chineesche Thee,

speciaal aanbevolen aan Indische familie's.

De Zuid-Hollandsche Broodfabriek,

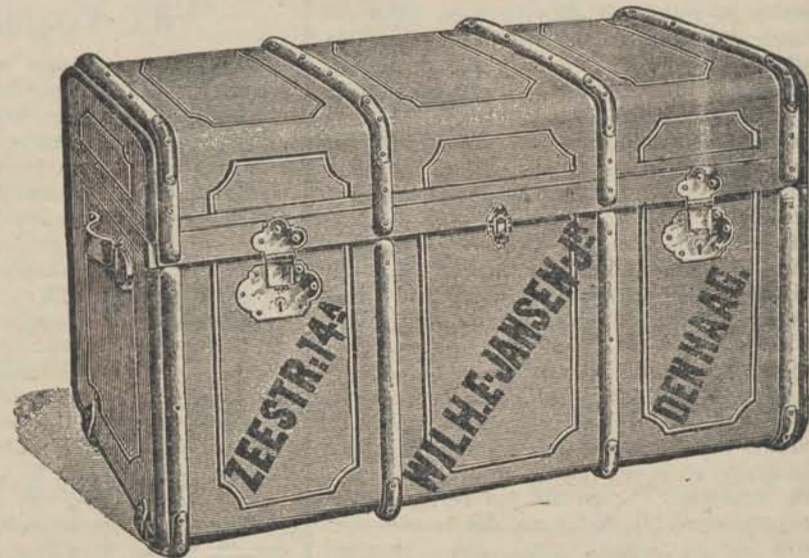
Waldorpstraat b/d Bijswijksche Weg,

heeft haren snellen bloei te danken aan het leveren van heerlijk brood bereid uit
ZUIVERSTE GRONDSTOFFEN.

Speciaal adres voor

Zoet Roggebrood en Bruinbrood.

In December wordt 15 pCt. uitgekeerd, welk dividend
gewaARBORGD is.

Stoomvaart-Maatschappij

„ROTTERDAMSCH LLOYD”

Maldienst tusschen Rotterdam en Nederlandsch-Indië

in verbinding met de diensten der

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij

van Rotterdam. van Marseille. te Port-Said. te Padang. te Batavia

Gedé. . . . . 12 Dec. 24 Dec. 29 Dec. 18 Jan. 20 Jan.

Oengaran . . . . . 26 „ 7 Jan. 12 Jan. 1 Febr. 3 Febr.

Sindoro * . . . . . 9 Jan. 21 „ 26 „ 27 „

Salak . . . . . 23 „ 4 Febr. 9 Febr. 29 „

Lawoe . . . . . 6 Febr. 18 Febr. 23 „ 14 Maart 16 „

Ardjoeno . . . . . 20 „ 3 Maart 8 Maart 28 „ 30 „

Goentoer * . . . . . 5 Maart 17 „ 22 „ 11 April 13 April

Merapi . . . . . 19 „ 31 „ 5 April 24 „ 26 „

* Dubbel schroefstoomschip. 1e klasse midscheeps. 2e klasse in de campagne.

De Hoofd-Agenten: Ruys & Co., Rotterdam.

De Agenten: Eijkensluyters & Tromp, Anna Paulownastraat 1 d, 's-Hage.

BROCADES & STHEEMAN. — MEPEL.

Fabriceeren alle Gecomprimeerde Geneesmiddelen,
Huis- en Plantageapotheken, Handapotheken voor Doctoren en Mijnwerkers

Gecomprimeerde Photo-Artikelen.

CASCARA-PASTILLES } zeer aangename laxoermiddelen.

WONDEROLIE-PASTILLES }
INDISCHE GENEESMIDDELEN STEEDS VERSCHÉ AANVOER.

LEVERANCIERS VAN MEERDERE REGERINGEN.

Zie aanbevelingen Nederl. Roode Kruis, Dr. Romeyn, Prof. Korteweg

Dr. Lingbeek, Dr. v. d. Capellen, enz. enz.

Bijna ieder geneesmiddel kan in gecomprimeerden vorm gemaakt worden.

Vraag slechts ons Fabrieksmerk. Te bekomen bij alle Apotheken